Голас Радзімы

№ 30 (2016)
23 ліпеня 1987 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЙЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

Сям'я і работа — дзве галоўныя рэчы ў жыцці Вольгі Бондар. Ужо дваццаць год працуе яна ткачыхай у Баранавіцкім вытворчым баваўняным аб'яднанні. Калегі па рабоце цэняць яе за майстэрства, добразычлівасць і шчырасць у адносінах. І за сям'ю Вольга Мікалаеўна спакойная. Тут заўсёды пануюць лад ды згода. Працавітымі і добрымі людзьмі растуць трое дзяцей — Ала, Ігар і Света.

НА ЗДЫМКУ: Вольга БОНДАР з дачкой Алай.

Фота М. АМЕЛЬЧАНКІ.

З ВЫСОКАЙ ТРЫБУНЫ

АСУДЗІЛІ АКЦЫІ ЗША

Прыслухацца да закліку Генеральнай Асамблеі ААН і прыняць неабходныя меры, якія вынікаюць з абавязацельстваў па Статуту Арганізацыі Аб'яднаных Нацый і адпаведных міжнародных пагадненняў, заклікалі ЗША ўдзельнікі прайшоўшага ў штаб-кватэры ААН пасяджэння яе Камітэта па сувязях з краінай месцазнаходжання.

Яны звярнулі ўвагу на тое, што ЗША працягваюць настойваць на незаконных патрабаваннях аб скарачэнні колькаснага саставу акрэдытаваных пры ААН пастаянных прадстаўніцтваў СССР, Беларускай і Украінскай ССР, насуперак прынятай кансенсусам рэзалюцыі 41-й сесіі Генеральнай Асамблеі ААН. ЗША не даюць адказу на прапанову аб правядзенні кансультацый, у тым ліку з удзелам генеральнага сакратара ААН або яго прадстаўніка, з мэтай дасягнуць вырашэння гэтага пытання ў адпаведнасці з пагадненнем паміж Арганізацыяй Аб'яднаных Нацый і ўрадам ЗША адносна месцазнаходжання цэнтральных устаноў ААН.

ПРАФСАЮЗНЫЯ КАНТАКТЫ

ДЭЛЕГАЦЫЯ ВЦСПС У БАЛІВІІ

Дэлегацыя ВЦСПС на чале са старшынёй Брэсцкага абласнога савета прафсаюзаў М. Гваем, якая прымала ўдзел у рабоце VII з'езда Балівійскага рабочага цэнтра (БРЦ), правяла сустрэчы з актывістамі шэрагу прафсаюзаў дэпартамента Санта-Крус, у прыватнасці з прадстаўнікамі прафаб'яднання сельскіх настаўнікаў, чыгуначнікаў і работнікаў гандлю.

У ходзе гутарак дэлегацыя ВЦСПС азнаёміла членаў балівійскіх прафсаюзаў з асноўнымі прынцыпамі і напрамкамі палітыкі Савецкага ўрада ў галіне сацыяльнага забеспячэння, расказала аб ходзе ажыццяўляемай у СССР перабудовы.

Дэлегацыя ВЦСПС наведала таксама буйнейшае прадпрыемства Санта-Крус — прадзільную фабрыку, што дае каля 80 працэнтаў баваўнянай пражы, якая выпускаецца ў краіне. У час візіту на фабрыку дэлегацыя падзялілася вопытам прафсаюзнай работы з членамі мясцовага камітэта БРЦ.

ДА 70-годдзя КАСТРЫЧНІКА

АДКРЫЛАСЯ ЭКСПАЗІЦЫЯ

«Прыкладное мастацтва Беларускай ССР» — пад такой назвай у Савецкім культурным цэнтры ў Хартуме адкрылася выстаўка, прысвечаная 70-годдзю Вялікага Кастрычніка. На ёй прадстаўлены разнастайныя работы народных майстроў і прафесійных мастакоў.

Экспазіцыю, якая выклікала вялікую цікавасць жыхароў і гасцей суданскай сталіцы, наведаў намеснік Старшыні Вярхоўнага савета Судана Ідрыс аль-Бана. Ён даў высокую ацэнку дасягненням Савецкага Саюза ў галіне эканомікі, навукі і культуры.

СУПРАЦОЎНІЦТВА

ПОЛЕ ДРУЖБЫ

Згодна з міжнародным пагадненнем паміж Савецкім Саюзам і Польскай Народнай Рэспублікай дагавор аб супрацоўніцтве заключыў і калгас імя Суворава Пастаўскага раёна Віцебскай вобласці з сельскагаспадарчым прадпрыемствам «Беганаў» Зялёнагурскага ваяводства. Мэта яго — абмен перадавым вопытам, сучаснай тэхнікай, тэхналогіяй вырошчвання сельскагаспадарчых культур і атрымання жывёлагадоўчай прадукцыі.

Першай практычнай справай на шляху супрацоўніцтва з'явілася сёлетняя сяўба. На працягу тыдня побач з мясцовымі хлебаробамі працавалі палякі: механізатар Клеменс Орман, інжынер Ян Калеснік, аграном Стэфан Урбанек. На дзесятках гектараў яны пасеялі кукурузу, буракі па сваёй тэхналогіі. Прывазное насенне запраўлялася ў глебу сеялкай дакладнага высеву. Для апрацоўкі пасеваў з сельгаспрадпрыемства «Беганаў» завезены таксама апырсквальнік, набор гербіцыдаў.

Цяпер на гэтых палях спее добры ўраджай.

РАСКАЗВАЮЦЬ ЭКСПАНАТЫ

ПРЫСВЕЧАНА ЮБІЛЕЮ

У Беларускім дзяржаўным музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны адкрылася выстаўка з сімвалічнай назвай «У баях адстаялі Кастрычнік», якая прысвечана 70-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

З цікавасцю знаёмяцца наведвальнікі з пажоўклымі ад часу дакументамі перыяду станаўлення Савецкай улады, матэрыяламі, якія расказваюць аб подзвігу савецкіх воінаў і працаўнікоў тылу ў суровыя гады фашысцкага нашэсця, унікальнымі фатаграфіямі, на якіх адлюстраваны ўдзельнікі парада Перамогі на Краснай плошчы. Прыцягваюць увагу рэкламы фільмаў ваеннай пары, кнігі, выдадзеныя ў суровы час. Аб барацьбе савецкага народа за справу міру расказваюць шматлікія петыцыі з заклікам далучыцца да мараторыя на ядзерныя выпрабаванні.

Сёння ў фондах музея захоўваецца больш ста тысяч унікальных дакументаў, якія ўзнаўляюць важнейшыя вехі ў біяграфіі нашай дзяржавы.

ЛЕТАПІС ПРЫДЗВІННЯ

ВОБРАЗЫ РОДНАГА КРАЮ

Гімнам роднаму краю, яго выдатным людзям і гераічнай гісторыі стала персанальная выстаўка жывапісных палотнаў віцебскага мастака Васіля Ціхаленкі, якая адкрылася ў абласным цэнтры. У экспазіцыі — дзесяткі работ майстра партрэта і лірычнага пейзажу. Карціны мастака, сабраныя ў выставачнай зале Віцебска, узяты на час з музеяў, Дамоў культуры, сельскіх клубаў і карцінных галерэй літаральна з усіх куткоў вобласці.

Больш чвэрці стагоддзя ствараў жывапісец св саблівы летапіс Прыдзвіння, у які ылі вобразы герояў грамадзянскан і Вялікай Айчыннай вайнаў, сучаснікаў — хлебаробаў, рабочых, настаўнікаў...

НОВАЯ ТЭХНІКА

УНІВЕРСАЛЬНЫ «БУЛАТ»

З зухаватасцю запраўскага краўца «апранае» ў ахоўнае адзенне розны рэжучы інструмент серыйная ўстаноўка «Булат». Ды вось незадача: убранне на ўсе выпадкі аднолькавае, а ў разцоў жа і фрэз работа далёка не аднатыпная. Як падабраць «фасон» адпаведна прызначэнню?

Памагчы «Булату» павысіць кваліфікацыю ўзяліся вучоныя Віцебскага аддзялення Інстытута фізікі цвёрдага цела і паўправаднікоў АН БССР. Яны распрацавалі прынцыпова новую тэхналогію нанясення зносастойкіх пакрыццяў на метал.

Цяпер «Булат» з таго ж матэрыялу і за той жа час, што і раней, «кроіць і шые» адразу некалькі фасонаў. Стойкасць і надзейнасць інструментаў узрасла ўтрая, значна павысіліся прадукцыйнасць і якасць апрацоўкі дэталей.

РЭКАНСТРУКЦЫЯ

АБНАЎЛЯЕЦЦА ВАКЗАЛ

Пяты раз за крыху больш чым векавую гісторыю існавання Мінскага чыгуначнага вакзала праводзіцца яго рэканструкцыя. У адрозненне ад папярэдніх яна прадугледжвае не толькі павелічэнне вытворчай плошчы і стварэнне новых службаў, для чаго ўзводзіцца 12-павярховы адміністрацыйна-бытавы корпус, але галоўным чынам тэхнічнае пераўзбраенне. Укараненне складанай электронна-вылічальнай апаратуры дазволіць стварыць аўтаматызаваную сістэму кіравання перавозкамі на ўсёй Беларускай чыгунцы.

У плане рэканструкцыі — стварэнне неабходных зручнасцей для пасажыраў.

ЛІДЭР МОЛАДЗІ

Аляксандр ТУЗІКАЎ — лідэр трохтысячнай камсамольскай арганізацыі Акадэміі навук БССР. Грамадскую дзейнасць ён паспяхова спалучае са сваёй асноўнай працай у Інстытуце тэхнічнай кібернетыкі, дзе займаецца навуковай работай. Малады кандыдат фізіка-матэматычных навук распрацоўвае матэматычныя метады рашэння задач прымяняльна да гібкіх вытворчых сістэм.

ЭКАЛОГІЯ

АЗЁРЫ НА МАЛЫХ РЭКАХ

Вялікі клопат пра стан малых рэк праяўляюць жыхары Навагрудскага раёна. Стараннямі агранома калгаса імя Маякоўскага Мікалая Антановіча і іншых аматараў прыроды было створана рукатворнае возера на рачулцы Налібаўка. Паднялася вада ў рэчцы, стала больш рыбы, асабліва фарэлі. Дарэчы, Налібаўка — адзіная рэчка ў раёне, дзе водзіцца гэта рыба. Неўзабаве ў падмогу рэчцы быў пабудаваны яшчэ адзін вадаём, каля вёскі Крываногава.

Добрую ініцыятыву падтрымалі і ў суседніх вёсках. Вадаём на лясной рачулцы Крамушаўка стварылі жыхары Журавельнікаў. Адноўлена таксама азярцо каля Налібокаў.

Па прыкладу гэтага калгаса пачалі ствараць рукатворныя азёры і ў іншых гаспадарках раёна, у выніку чаго малыя рэчкі Навагрудчыны сталі больш паўнаводнымі.

БЕЛАРУСКІ ФАРФОР

Больш, чым у мінулым годзе, выпусціць сёлета тавараў народнага спажывання Мінскі фарфоравы завод. Дасягнута гэта будзе за кошт новых магутнасцей і павышэння прадукцыйнасці працы. У цэху жывапісу ўжо ўступіў у строй новы канвеер, рыхтуюцца да пуску яшчэ два.

На прадпрыемстве стала правілам пастаянна абнаўляць асартымент выпускаемай прадукцыі. 16 новых вырабаў паступіць у продаж і сёлета. Гэта чайныя і кафейныя сервізы, дэкаратыўныя вазы, сувенірныя наборы.

НА ЗДЫМКУ: набор для вады «Кобальтавыя ружы» работы мастака Л. Багданава адзначаны бронзавым медалём ВДНГ СССР.

КІНЕМАТОГРАФ

ГАЛОЎНЫ ПРЫЗ — «ЗНАКУ БЯДЫ»

Прадстаўнікам Савецкага Саюза ўпершыню за многа год дасталіся ўсе асноўныя прызы XVI Міжнароднага фестывалю антываенных фільмаў, які праходзіў у Югаславіі ў мястэчку Сопат каля Бялграда. Галоўны прыз — статуэтка, якая сімвалізуе свабоду, прысуджана кінастужцы «Знак бяды» беларускага рэжысёра М. Пташука. Прызы за лепшае выкананне жаночай і мужчынскай ролей уручаны савецкім акцёрам Н. Русланавай і Г. Гарбуку. Амерыканскі рэжысёр О. Стоун атрымаў спецыяльны прыз за фільм «Узвод», раней удастоены прэміі «Оскар».

Фестываль у Сопаце праводзіцца кожны год у дні, калі ўвесь югаслаўскі народ адзначае гадавіну пачатку ўзброенага паўстання супраць фашысцкіх захопнікаў. У фестываля ёсць адна асаблівасць. У яго журы ўваходзяць не дзеячы кінамастацтва, а ветэраны вайны — кавалеры ордэна Народнага героя Югаславіі.

КВЕТАВОДСТВА

ЦЮЛЬПАНЫ З «ДРУЦКАЎШЧЫНЫ»

Быццам вясёлка апусцілася на плантацыі саўгаса «Друцкаўшчына» Нясвіжскага раёна, які спецыялізуецца на вырошчванні цюльпанаў.

Адрас гаспадаркі добра ведаюць не толькі кветаводы-аматары Беларусі. Саўгас пастаянна адпраўляе цыбуліны цюльпанаў дэфіцытных сартоў «парад», «лонда», «оксфард», «дыпламат» у розныя гарады краіны. Іх ахвотна купляюць у Маскве і Саратаве, Разані і Арле.

Цесныя сувязі ўстанавіліся і з эксперыментальна-вытворчай гаспадаркай «Мір» Крымскай вобласці, спецыялісты якой дапамагаюць беларускім кветаводам і парадамі, і насеннем, пастаўляючы ў «Друцкаўшчыну» перспектыўныя сарты.

У саўгасе плануюць пашырыць плошчы для вырошчвання кветак, а рэалізацыю цыбулін цюльпанаў давесці да 5 мільёнаў у год.

ВЕСТКІ АДУСЮЛЬ

ПОЛАЦК. Новы робататэхнічны комплекс, змантіраваны на аўтарамонтным заводзе, аўтаматызаваў працэс халоднай штампоўкі дэталей. Гэта ўжо другі такі комплекс, укаранёны па праграме «Інтэнсіфікацыя».

БАБРУЙСК. Указам Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР горад узнагароджаны ордэнам Працоўнага Чырвонага Сцяга. Гэтай высокай узнагароды ён удастоены за поспехі, дасягнутыя бабруйчанамі ў гаспадарчым і культурным будаўніцтве, іх уклад у барацьбу з нямецка-фашысцкімі захопнікамі і ў сувязі з 600-годдзем з часу заснавання горада.

ГРОДНА. Абласны цэнтр атрымаў паветраныя зносіны з курортным горадам Сочы. Па гэтаму маршруту тройчы на тыдзень пачалі здзяйсняць рэйсы скорасныя камфартабельныя авіялайнеры «ТУ-134». Яны робяць пасадку таксама ў Адэсе.

СМАРГОНЬ. Незвычайны музей створаны пры мясцовым лясгасе. Тут прадстаўлены амаль усе пароды дрэў, якія растуць у навакольных лясах, змешчаны чучалы звяроў і птушак, што насяляюць іх. Уражанне такое, быццам трапіў на маляўнічую лясную паляну.

ЦІ ЧАКАЕ НАС ДЭМАГРАФІЧНЫ ДАБРАБЫТ

ЖАНЧЫНА. ПРАЦА. МАЦЯРЫНСТВА

Згодна з разлікам дэмографаў, 11 ліпеня бягучага года на свет з'явіўся пяцімільярдны жыхар планеты. Гэты дзень па прапанове спецыялізаванага фонду ААН для дзейнасці ў галіне народанасельніцтва быў аб'яўлены «Днём 5 мільярдаў».

У месяц, калі адбылася такая памятная для зямлян падзея, насельніцтва СССР налічвала 283 мільёны чалавек. Колькасць насельніцтва ў 1986 годзе павялічылася на 2,9 мільёна, што на паўмільёна больш, чым у сярэднім за пяць папярэдніх год. Ці гавораць гэтыя лічбы аб дэмаграфічным дабрабыце краіны? Якім будзе яе далейшае дэмаграфічнае развіццё?

Прадбачыць будучыню дапамагаюць веды аб мінулым. Чаму, напрыклад, з пачатку шасцідзесятых гадоў колькасць нараджэнняў у СССР стала хутка скарачацца і дасягнула самага нізкага ўзроўню ў 1969 годзе? Звычайна на гэтае пытанне адказваюць так: мала дзяцей нараджалася ў гады вайны. Да шасцідзесятых гадоў дзеці ваенных год самі сталі бацькамі. Калі мала бацькоў, то, натуральна, мала і дзяцей, і змяншэнне колькасці нараджэнняў — «рэха вайны». Гэта, вядома, праўда, але не ўся. Справа ў тым, што ў гэтыя ж гады адбыўся такі неспрыяльны для грамадства пераход да маладзетнай сям'і, што было ў многім звязана з масавым прытокам жанчын у грамадскую вытворчасць: за шасцідзесятыя гады колькасць хатніх гаспадынь зменшылася на 11 мільёнаў.

З чым быў звязаны такі рэзкі скачок? Імкненне жанчын да самастойнасці, да практычнай рэалізацыі свайго раўнапраўя, безумоўна, адыграла ролю, гэтак жа як і нарастаючая ў тыя гады патрэбнасць народнай гаспадаркі ў рабочых руках. Аднак такая станоўчая ў цэлым з'ява мела і свае неспрыяльныя моманты. У прыватнасці, менавіта дзякуючы ёй многія сем'і сталі абмяжоўвацца ўсё меншай колькасцю дзяцей.

Зразумела, рашэнне сям'і займець дзіця, залежыць ад цэлага шэрагу акалічнасцей: матэрыяльныя меркаванні ці, напрыклад, магчымасць для маці даўжэй пасядзець з дзіцем дома. У пачатку васьмідзесятых гадоў у краіне пачаў ажыццяўляцца цэлы комплекс мер, накіраваных на дапамогу сем'ям, якія маюць дзяцей. У прыватнасці, у дапаўненне да чатырохмесячнага водпуску па цяжарнасці і родах жанчыны атрымалі права на часткова аплатны водпуск па догляду дзіцяці да года і неаплатны да паўтара года. Былі ўведзены аднаразовыя дапамогі пры нараджэнні кожнага дзіцяці і да т. п.

Гэта сістэма мер аказалася дастаткова эфектыўнай. Два гады назад у СССР было праведзена выбарачнае сацыяльна-дэмаграфічнае абследаванне насельніцтва. Вынікі яго, у прыватнасці, паказалі, як жанчыны рэалізавалі даныя ім новыя магчымасці. Да года заставаліся з дзіцем дома 80 працэнтаў жанчын, а да паўтара — у 8 разоў больш, чым раней. Праз год пасля ўвядзення новых ільгот паказчыкі нараджальнасці трэціх дзяцей павялічыліся на 14 працэнтаў, чацвёртых — на 10 працэнтаў. Павялічылася і доля сямей, якія складаюцца з чатырох і пяці чалавек.

Вядома, і тады, прыкладна чвэрць стагоддзя назад, прымаліся намаганні для таго, каб даць магчымасць жанчыне сумясціць працу і мацярынства. Але сам прынцып сумяшчэння бачыўся занадта спрошчана, прамалінейна: спосаб жыцця жанчыны-маці складаўся па аднаму з двух тыпаў. Альбо яна з самага ранняга ўзросту малыша аддавала ў яслі, а сама працавала нароўні з мужчынамі, альбо заставалася хатняй гаспадыняй. Сістэма грамадскага выхавання дзяцей пры гэтым безагаворачна прызнавалася больш эфектыўнай, чым сямейная.

За гэтую памылку дорага заплачана, і не толькі скарачэннем колькасці дзяцей у сям'і, але і яе трываласцю, паколькі з раннім «адлучэннем» дзіцяці ад бацькоў знікае не толькі шчасце бацькоўства, але і разуменне сэнсу сумеснага жыцця. Не выпадкова падзенне нараджальнасці адначасова суправаджалася ростам колькасці разводаў.

Трэба было перажыць усё гэта, каб усвядоміць сапраўдную ролю сям'і, значэнне дзіцяці для маці і маці для дзіцяці. Каб зразумець: пытанні матэрыяльнага дабрабыту для сям'і вельмі важныя, але яшчэ важней «хатні» час — а яго і не хапала маці. На [illegible] думку, менавіта таму н[illegible] льготы маці, якія даюць [illegible] магчымасць даўжэй пасядзець з маленькімі дзецьмі дома, і далі хуткія вынікі.

Цяпер прымаюцца новыя меры ў гэтым напрам[illegible] У бліжэйшыя гады ў кра[illegible] эрміны часткова аплатнага і неаплатнага водпуску па догляду дзіцяці для жанчын павялічацца яшчэ на паўгода разам з працягам дародавага водпуску. Прыняты заканадаўчыя меры для таго, каб жанчына магла знізіць пры жаданні працоўную нагрузку. Яны прадугледжваюць магчымасць работы няпоўны рабочы дзень, няпоўны рабочы тыдзень, па зменнаму графіку, іншымі словамі — магчымасць самой жанчыне рашаць, як ёй лепш размеркаваць час і сілы. Пры гэтым сістэма грамадскага выхавання дзяцей не згортваецца. Наадварот, пастаўлена задача поўнасцю задаволіць патрэбнасць насельніцтва ў дашкольных установах. Па сутнасці, цяпер адначасова будуюцца дзве новыя сацыяльныя мадэлі: аптымальнага спосабу жыцця працуючай жанчыны-маці і аптымальнага спалучэння сямейнага і грамадскага выхавання дзяцей. Ужо ў дванаццатай пяцігодцы (1986—1990 гады) будзе павялічана і прамая матэрыяльная дапамога сям'і. Савецкая дзяржава ўзяла на сябе таксама абавязацельства вырашыць жыллёвую праблему: прадаставіць да 2000 года кожнай савецкай сям'і асобную кватэру.

Паводле даных Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення СССР, рост колькасці нараджэнняў у краіне працягваецца: нараджальнасць у разліку на 1 000 жыхароў дасягнула летась 19,9 у параўнанні з 19,4 у 1985 годзе. Важна і тое, што тэмпы росту насельніцтва павысіліся ў адзінаццаці з пятнаццаці саюзных савецкіх рэспублік, у тым ліку і ў самай вялікай — РСФСР. Прычым асабліва прыемны дэмаграфічны зрух у раёнах Расійскага Нечарназем'я, дзе яшчэ нядаўна насельніцтва няўхільна ўбывала. Цяпер ужо відавочная тэндэнцыя да яго росту.

Марк ТОЛЬЦ,
кандыдат эканамічных навук, дэмограф.

ЧАС ВЯЛІКІХ ЗМЕН

«ЦІХАЯ РЭВАЛЮЦЫЯ» Ў ЗАРПЛАЦЕ?

„СКАЖЫ, колькі ты зарабляеш, і я скажу, хто ты». Мусіць, такі парафраз вядомага выказвання хутка можна будзе адрасаваць работнікам Мінскага аўтазавода. Тут лічаць, што надыдзе час, калі, нарэшце, зарплата на вытворчасці сапраўды стане аб'ектыўна адлюстроўваць кваліфікацыю і меру працоўнага ўкладу кожнага работніка — ад генеральнага дырэктара да вахцёра.

Аб гэтым цяпер на МАЗе гавораць усе. Праўда, з рознай інтанацыяй. Тое, што славутая «ўраўнілаўка» ў аплаце працы канчаткова знікне, адных радуе (такіх большасць). Але той-сёй і занепакоіўся: звычка працаваць абыякава цяпер ударыць па кішэні.

Зрэшты, па-парадку. Колькі і за кошт чаго зарабляюць сёння аўтазаводцы, чым іх не задавальняе існуючая сістэма аплаты працы?

У заводскай бухгалтэрыі лёгка ўстанавіць: за апошнія 11 год сярэдняя зарплата працуючых вырасла на 38,5 працэнта. Сёння яна складае ў рабочых асноўнай вытворчасці 281 рубель у месяц, дапаможнай — 250 і ў інжынерна-тэхнічнага персаналу 240 рублёў у месяц. Абсалютная велічыня яе на перадавым прадпрыемстве цяпер вышэйшая, чым па галіне савецкага аўтамабілебудавання і прамысловасці ў цэлым (210,6 рубля). Такім чынам, галоўная праблема, гавораць на заводзе, не ў памеры заработку, а ў тым, што зарплата «не працуе» на галоўную задачу дня — павышэнне эфектыўнасці вытворчасці. Яна слаба стымулюе жаданне працаваць лепш.

Каб разабрацца, што ж усё-такі адбываецца на заводзе з зарплатай, я выслухаў два пункты гледжання: рабочых і тых, хто налічае зарплату — заводскіх эканамістаў.

— На суседнім участку нядаўна адбыўся такі выпадак, — расказвае брыгадзір Мар'ян Рудкевіч. — На комплекснай апрацоўцы дэталей рабочы абслугоўваў адразу чатыры станкі. Затраты машыннага часу на дапаможныя аперацыі, адпачынак — усё было, як водзіцца, аблічана нарміроўшчыкамі вытворча-дыспетчарскага бюро. Рабочы, скарыстоўваючы нейкія свае прыёмы, усё-такі значна перавыконваў заданне. Але яго высокія заработкі чамусьці спалохалі планавікоў, і расцэнкі «зрэзалі». Рабочы пакрыўдзіўся і пайшоў працаваць на іншы ўчастак, прадказаўшы, што на яго месца адміністрацыі цяпер давядзецца наняць дваіх і плаціць ім у суме больш. Так і здарылася.

— Нам грэх скардзіцца на зарплату, — гаворыць брыгадзір, — але крыўдна бачыць, што яна яшчэ далёка не дасканалая, як і ўстарэлыя ў многіх выпадках расцэнкі на шэраг работ. Напэўна, дзеючая сістэма занадта ліберальная. Слабому работніку знаходзяць спосабы налічваць, «каб не пакрыўдзіўся». А моцнаму часам «саромеюцца» налічыць больш. Гэта і ёсць галоўная бяда «ўраўнілаўкі». І перабудову з ёю не правядзеш.

— Эпізод, на жаль, тыповы, — каменціруе расказ брыгадзіра намеснік генеральнага дырэктара па эканоміцы Міхаіл Бойка. — Але гэта не значыць, што эканамісты не заўважаюць недахопаў існуючай сістэмы аплаты працы. Настаў час яе змяніць, і першыя крокі мы ўжо зрабілі.

Лідэр эканамічнай службы завода, 38-гадовы кандыдат навук Міхаіл Бойка выдзяляе некалькі найбольш слабых звенняў сістэмы аплаты працы. Яна склалася ў перыяд экстэнсіўнага развіцця індустрыі і больш арыентавана на колькасныя, чым на якасныя паказчыкі. На заводзе адчулі гэта даўно і ўжо год пяць як робяць настойлівыя спробы ліквідаваць гэтую дыспрапорцыю з дапамогай сістэм прэміравання. Так, сёння рабочы мае права атрымліваць прэміяльных да 40 працэнтаў ад тарыфнай стаўкі, а «пагадзінавікі» — да 70 працэнтаў. Прэміруецца выкананне і перавыкананне плана, заданне па якасці, розных відах эканоміі. Але падобная палітыка прывяла да таго, што ў агульнай структуры зарплаты стала слабець, раставарацца доля тарыфу, а гэта не стымулявала павышаць уласную кваліфікацыю і прадукцыйнасць працы.

— Сучасная вытворчасць як сістэма не можа будавацца на нізкіх тарыфных стаўках і выкліканай гэтым неабходнасці значнага перавыканання норм выпрацоўкі, — гаворыць Міхаіл Бойка. — Сёння патрэбна не стыхійнае перавыкананне заніжанага плана, нярэдка на шкоду якасці, а гарантаванае выкананне напружанага задання. Каб механізм [illegible]платы стаў «працаваць» [illegible]ённяшнія мэты перабудов[illegible], патрабуецца не толькі павысіць удзельную вагу тарыфу ў аплаце працы, але і зрабіць саму тарыфную сістэму больш гібкай, пашырыц[illegible]мастойнасць прадпрыем[illegible]ў у вызначэнні памеру заработку працаўнікоў.

Усе гэтыя функцыі, як лічаць на заводзе, выканае прынятае летась рашэнне ўрада аб увядзенні новых тарыфных ставак і службовых акладаў работнікам вытворчых галін народнай гаспадаркі краіны. Гэта, бадай, самае кардынальнае рашэнне ў данай сферы, своеасаблівая фінансавая рэвалюцыя, якая дапамагае пракладваць дарогу новым павевам у жыцці савецкага грамадства.

У чым жа навізна перабудовы ў галіне зарплаты работнікаў вытворчай сферы? Упершыню ў комплексе пераглядаюцца ўсе састаўляючыя арганізацыі заработнай платы — тарыфная сістэма, сістэма прэміравання, механізм даплат і надбавак, нарміраванне працы. Паўсюдна будзе ажыццёўлены пераход на нарміраваны метад фарміравання сродкаў на аплату працы, шырэй стане прымяняцца брыгадны гаспадарчы разлік і калектыўны падрад.

Роля галоўнага рэгулятара заработнай платы аддаецца тарыфнай сістэме, пры гэтым удзельная вага тарыфу ў зарплаце з 50 паднімецца да 70—75 працэнтаў. У рабочых тарыфныя стаўкі павялічацца на 20—25 працэнтаў, у інжынерна-тэхнічных работнікаў — на 30—35 працэнтаў.

Прадугледжана большае, чым цяпер нарастанне тарыфных каэфіцыентаў ад ніжэйшых разрадаў да вышэйшых. Адначасова расшыраны дыяпазон тарыфных сетак. Напрыклад, пры захаванні 6-разраднай тарыфнай стаўкі яе дыяпазон павялічваецца не менш, чым да 1,8 раза, гэта значыць, іменна на столькі больш будзе атрымліваць рабочы вышэйшай кваліфікацыі ў параўнанні з пачатковай.

У галіне таксама ўводзіцца тры ўзроўні ставак (замест дзвюх існуючых). Самы высокі — для рабочых-інструментальшчыкаў, рамонтнікаў і наладчыкаў аўтаматычных ліній, станкоў з лічбавым праграмным кіраваннем, гібкіх вытворчых сістэм. Другі, крыху ніжэйшы — для рабочых, занятых на металаапрацоўчых станках, на халоднай штампоўцы металу, рамонце інструмента, тэхналагічнай аснасткі. І трэці — для ўсіх астатніх работнікаў машынабудавання. Пры гэтым тарыфныя стаўкі першага ўзроўню вышэй за трэці на 21 працэнт. Напружанасць працы ў новых умовах (тарыфных) будзе ўлічвацца прыкладна такім жа чынам, як і ў існуючых цяпер — устанаўленнем больш высокіх ставак для рабочых-здзельшчыкаў у параўнанні з рабочымі-пагадзінавікамі.

Па-новаму будуць выплачвацца кампенсацыі за неспрыяльныя ўмовы працы. Права на атрыманне даплат тут узнікае не аўтаматычна, ад уключэння прафесій у адпаведны пералік, а па выніках фактычнага стану ўмоў працы на канкрэтных рабочых месцах, што вызначае адміністрацыя па ўзгадненню з прафсаюзамі. Размер даплат — ад 12 да 24 працэнтаў тарыфнай стаўкі. Можна таксама прымяняць да 12 працэнтаў даплат за павышаную занятасць актыўнай работай. Надбаўкі да тарыфных ставак за майстэрства ўстаноўлены ад 12 працэнтаў рабочым 3-га разрада да 26 працэнтаў — 6-га.

— Ці азначаюць усе гэтыя меры, што зарплата рабочых узрасце? — пытаюся ў Міхаіла Бойкі.

— У новай пастанове ёсць адна прынцыповая ўмова: каб павысіць тарыфы, прадпрыемства павінна спачатку «зарабіць» для гэтага грошы, з'эканоміўшы існуючы фонд зарплаты за кошт скарачэння колькасці працуючых (пры абавязковай умове іх працаўладкавання ў галінах ці на прадпрыемствах, дзе адчуваецца дэфіцыт рабочых рук), за кошт змяншэння розных неабгрунтаваных выплат і іншых эканамічных мер. Толькі ў межах гэтай эканоміі адбудзецца фактычны рост зарплаты шэрагу катэгорый нізкааплатных рабочых. У цэлым жа павышэнне зарплаты будзе адбывацца запланаванымі тэмпамі — 7-8 працэнтаў за пяцігодку пры 27-працэнтным росце прадукцыйнасці працы.

— Значыць, рэформа зробіць і нормы больш жорсткімі? Ці не выкліча гэта негатыўную рэакцыю калектыву?

— Большасць калектыву разумее неабходнасць падобнай рэформы і чакае яе. Тым больш, што новы механізм адкрывае магчымасць добра зарабіць таму, хто працуе сумленна. Рабіцца гэта будзе за кошт перагледжанай сістэмы прэмій і даплат. Трэба таксама ўлічваць, што ўдасканалены механізм аплаты будзе садзейнічаць паляпшэнню агульных эканамічных паказчыкаў прадпрыемства, а значыць і яго «фондаў дабрабыту», з якіх мы будуем жыллё, аб'екты сацыяльнага і культурнага прызначэння. Аднак будуць і незадаволеныя сярод тых, хто не прывык працаваць з поўнай аддачай. Але зарплата ўжо не можа быць «добранькай» да ўсіх. Павінен дзейнічаць другі закон: працаваць добра — выгадна. Гэта закон часу перабудовы.

Вячаслаў ХАДАСОЎСКІ.

На Палессі. Фота Г. БАБКІНА.

СУАЙЧЫННІЦЫ НА СУСВЕТНЫМ КАНГРЭСЕ ЖАНЧЫН

ПРАЦЯГНУЦЬ АДЗІН АДНАМУ РУКІ

Гэта сустрэча адбылася ў Маскве ў дзень закрыцця Сусветнага кангрэса жанчын. Сярод дэлегатак з 154 краін знаходзіліся і нашы замежныя суайчынніцы. Гэта і не дзіўна: усе мы добра ведаем, што нашы зямлячкі ў многіх краінах з'яўляюцца актывісткамі розных арганізацый, якія дабіваюцца раззбраення і ўмацавання міру на планеце.

Дзве нашыя суайчынніцы былі членамі дэлегацыі канадскіх жанчын. Надзея Няхода, актывістка Федэрацыі рускіх канадцаў (яна працуе ў Ванкуверскім аддзеле ФРК), была сакратаром адной са шматлікіх камісій кангрэса, і нам так і не давялося ўбачыцца, паколькі яе работа працягвалася да самага ад'езду. Затое Ларыса Тарвік, якая неаднаразова па запрашэнню Беларускага таварыства «Радзіма» гасціла ў нас, прыйшла на сустрэчу не адна.

— Гэта мае сяброўкі, члены канадскай дэлегацыі Дэні Трайб і Донaльда Дзіоб, — прадставіла іх Ларыса Тарвік. — У Канадзе мы ўсе жывём непадалёку адна ад адной у наваколлях Ванкувера. Але вось упершыню сустрэліся і падружыліся тут у Маскве. Дэні і Донaльда, даведаўшыся, што я збіраюся на сустрэчу з журналістам, захацелі пайсці са мной, каб падзяліцца сваімі ўражаннямі аб кангрэсе.

— Я ўпершыню ў Маскве, у вашай краіне, — сказала Дэні Трайб. — І, прызнаюся, проста ўражана ўсім убачаным тут. Перш за ўсё мне здаецца, што так арганізаваць і правесці Сусветны кангрэс жанчын можна было толькі ў Савецкім Саюзе. Нам былі прадастаўлены лепшыя залы, лепшыя гасцініцы. Мы ўсюды сустракалі добразычлівыя адносіны да сябе савецкіх людзей. На мяне асабіста зрабіла вялікае ўражанне тое, што мы мелі магчымасць пабываць у савецкіх сем'ях, паглядзець, як яны жывуць. Ну і вядома ж сам кангрэс. Яго арганізатары спрабавалі ўлічыць усе пажаданні ўдзельнікаў. Мы мелі магчымасць свабодна абменьвацца думкамі па розных пытаннях, не было ніякіх спроб аказаць на нас які-небудзь уплыў або ціск, хаця ўдзельніцамі кангрэса былі жанчыны з краін з рознымі сацыяльнымі сістэмамі, з рознымі рэлігійнымі перакананнямі, з рознымі праблемамі, надзеямі і клопатамі.

— Гэта сапраўды так, у розных краінах перад жанчынамі стаяць розныя праблемы, што яшчэ раз праявілася ў ходзе кангрэса, — падтрымала Донaльда Дзіоб. — Мы пераканаліся, што ў Савецкім Саюзе жанчыны з'яўляюцца сапраўды раўнапраўнымі членамі грамадства, а ў некаторых галінах нават займаюць дамінуючае становішча. А ў многіх краінах існуюць застарэлыя звычаі, паводле якіх па-ранейшаму жанчыне адводзіцца падначаленая роля, існуе дыскрымінацыя, жорсткая эксплуатацыя жаночай працы і многія іншыя праблемы. Па іх у ходзе кангрэса выказваліся самыя розныя пункты гледжання, і да адзінай думкі мы так і не прыйшлі. Але ў адным пытанні ўсе ўдзельніцы былі аднадушнымі з самага пачатку і да канца. Гэта праблема захавання міру на планеце.

Мяне найбольш уразіла выступленне перад удзельніцамі Сусветнага кангрэса жанчын вашага кіраўніка Міхаіла Гарбачова. Яно прагучала вельмі пераканаўча і важка. Мне асабліва запомніліся такія словы: «Высокія і высакародныя мэты вашага кангрэса — зберагчы і зрабіць больш справядлівым жыццё на планеце. Сёння гэта надзённая задача і сусветнай палітыкі». І яшчэ: «Без руху да бяз'ядзернага, ненасільнага міру — няма дарог да прагрэсу чалавецтва». Гэтыя словы выказваюць і нашы спадзяванні і імкненні. Мне здаецца, што не толькі я, але і ўсе ўдзельніцы кангрэса адчулі сябе пасля гэтага выступлення значна мацнейшымі і больш рашуча павядуць у далейшым барацьбу за мір. Цэнтральнай тэмай выступ[illegible]ія Міхаіла Гарбачова было імкненне да [illegible]браення. Ці рэальна ліквідаваць да 2000 года ўсе ядзерныя ўзбраенні? Я лічу, што кожны чалавек павінен верыць у такую магчымасць. Толькі ў гэтай веры можна чэрпаць сілы і энергію, неабходныя для нашай барацьбы. [illegible]аю, што дэлегаткі кангрэса змогуць дабі[illegible] таго, каб да намаганняў вашага лідэра, вашай краіны па захаванню міру дабавіліся і намаганні ўсіх жанчын планеты.

— Я поўнасцю згодна з тым, што выказалі мае сяброўкі, — прадоўжыла размову Ларыса Тарвік. — І на мяне незабыўнае ўражанне зрабіла выступленне Міхаіла Гарбачова. Асабліва запомнілася прастата і натуральнасць яго паводзін, калі ён узяў на рукі адну з вітаўшых нас маленькіх дзяўчынак. Але галоўнае, гэта, вядома ж, выказаныя ў яго выступленні думкі. Ён сказаў, што людзі стаміліся ад доўгага чакання катастрофы. Расце разуменне, што адвесці небяспеку можна, толькі працягнуўшы адзін аднаму рукі праз непазбежныя ідэалагічныя, эканамічныя, палітычныя перагародкі, якія раздзяляюць дзяржавы. Я, як і ўсе суайчыннікі, што жывуць за мяжой, добра ведаю і ганаруся тым, што менавіта Савецкі Саюз першым працягнуў руку іншым дзяржавам для вырашэння самага актуальнага пытання: падаў іншым народам прыклад новага мыслення і рэалістычнага падыходу да палітычных праблем.

У гэтых адносінах нямала робіць наша Федэрацыя рускіх канадцаў. Яе аддзел у Ванкуверы з'яўляецца актыўным удзельнікам кааліцыі «За спыненне гонкі ўзбраенняў», якая аб'ядноўвае 230 розных арганізацый прыхільнікаў міру. Кааліцыя арганізоўвае мітынгі і дэманстрацыі, канцэрты і Маршы міру. Нехапу ў жадаючых удзельнічаць у гэтых мерапрыемствах няма, бо на іх выказваецца воля ўсіх простых канадцаў — жыць у свеце, свабодным ад пагрозы ядзернага знішчэння. Мы хочам, каб аб гэтым ведаў урад, таму і выходзім на вуліцы. У нашым апошнім Маршы міру ўдзельнічала 115 тысяч чалавек. Гэта толькі ў Ванкуверы. Цяпер рух прыхільнікаў міру набірае сілу па ўсёй краіне. Актыўна праводзіцца кампанія «Канадскі залог міру», у ходзе якой канадцы збіраюцца галасаваць у маючых адбыцца выбарах толькі за кандыдатаў, якія абяцаюць працаваць на карысць міру. Яны патрабуюць поўнасцю вызваліць Канаду ад ядзернай зброі, ператварыць яе ў дзяржаву, якая актыўна змагаецца за мір на планеце. Кампанію падтрымліваюць сотні міралюбівых арганізацый Канады. Удзельнікі кангрэса з іншых краін таксама расказвалі нам, што і ў іх дома ўсё больш людзей прымаюць актыўны ўдзел у руху за захаванне міру на зямлі. Мы пакідаем кангрэс з яшчэ большай рашучасцю дабівацца самага надзённага сёння для ўсяго чалавецтва — міру і з упэўненасцю ў тым, што нашы сумесныя намаганні ў хуткім часе прынясуць плён і мы зможам быць спакойнымі за будучыню нашых дзяцей.

Рыгор ФАМЕНКА.

ВЫШЭЙШАЯ ШКОЛА НА ШЛЯХУ ДЭМАКРАТЫЗАЦЫІ

КІРУЕМ САМІ— КІРУЮЦЬ НАМІ

ДЗЕНЬ ДУБЛЁРА

Гэты дзень на факультэце журналістыкі Белдзяржуніверсітэта не быў падобны ні да якога іншага. Прыемныя неспадзяванкі чакалі адразу ж за парогам. Выключна ветліва, як ніколі, вас абслугоўвалі ў гардэробе. Тут жа можна было размяняць манеты для таксафона, купіць ранішнюю прэсу, за якой заўсёды даводзілася бегаць у газетны кіёск. Той, хто не паспеў паснедаць дома, мог падсілкавацца ў экспрэс-кавярні «Ласунак». Незвычайнасцю быў і кансультацыйны пункт, які ўтварылі журналісты рэспубліканскага друку (сюды за парадамі да прафесіяналаў прыходзілі многія журфакаўцы). А на перапынках паміж лекцыямі факультэцкая самадзейнасць давала імправізаваныя канцэрты.

Не, гэта было не свята, а звычайны вучэбны дзень. З той толькі істотнай розніцай, што арганізоўвалі яго самі студэнты. Яны занялі на факультэце ўсе пасады: ад гардэробшчыка да дэкана. Прысутнасць выкладчыкаў і тэхнічнага персаналу абмяжоўвалася роляй цікаўных назіральнікаў, яны не мелі права ў што-небудзь умешвацца. Студэ[illegible] самі чыталі лекцыі, вялі се[illegible]нарскія заняткі, вырашалі ўсе бягучыя пытанні факультэцкага жыцця. Дэкан-дублёр, а ім быў выбраны студэнт трэцяга курса Вацлаў Багда[illegible]ч, за гэты дзень падпіс[illegible]ры дзесяткі розных дакументаў і прыняў 65 наведвальнікаў.

ШТО ХАЦЕЛІ СКАЗАЦЬ СТУДЭНТЫ

Калі дэканат, выкладчыкі і студэнцкі актыў вырашалі пытанне быць альбо не быць дню дублёра, да адзінай думкі прыйшлі не адразу. «Гульня ўсё гэта. Навошта яна?» — гаварылі адны. Але аргументы студэнтаў былі даволі важкія: маўляў, гэтым днём мы наглядна пакажам, якімі нам хочацца бачыць факультэцкія будні.

Зразумеўшы так, студэнты, зразумела, стараліся зрабіць усё як мае быць. І хаця без «праколаў» не абышлося (адзін «выкладчык», напрыклад, не прыйшоў чытаць лекцыю), яны ўсё ж здолелі паказаць, чаго ім не стае на факультэце. Выкладчыкі-дублёры імкнуліся сваёй лекцыяй максімальна зацікавіць аўдыторыю, выклікаць дыскусію, гатовы былі абмяркоўваць любое, нават самае вострае пытанне. Дэкан-дублёр даў некаторым студэнтам права вольнага наведвання лекцый, грунтуючыся на тым, што яны актыўна супрацоўнічаюць з рэдакцыямі газет і хацелі б аддаваць гэтаму больш часу, ездзіць у камандзіроўкі. Дарэчы, усе дублёры імкнуліся падкрэсліць, што галоўным крытэрыем у ацэнцы студэнта павінны быць яго прафесійныя якасці, а не веданне тэарэтычных пастулатаў, а тым больш добрасумленнае наведванне ўсіх лекцый. Маўляў, калі студэнт спраўна ходзіць на заняткі, гэта абсалютна не значыць, што ён стане добрым спецыялістам. Таму не дзіўна, што многія «троечнікі» сталі ў гэты дзень ледзь не выдатнікамі. Прысутнасць жа на факультэце журналістаў-практыкаў гаварыла пра тое, што іх жадаюць часцей бачыць у аўдыторыях.

«ДВОЙКА» ВЫКЛАДЧЫКУ

Дзень дублёра — гэта, зразумела, усяго адзін штрых тых дэмакратычных працэсаў, што адбываюцца зараз у нашым студэнцкім жыцці. Многія рэчы, якія год-два назад здаваліся неверагоднымі, сёння патроху ўваходзяць у практыку. Тое, пра што ўчора гаварылі толькі ў кулуарах, цяпер абмяркоўваецца ў студэнцкай насценнай газеце. Нядаўна, напрыклад, у ёй была змешчана ананімная анкета «Што вы думаеце пра выкладчыкаў». Мы, зразумела, спрабавалі аб'ектыўна ацаніць нашых шаноўных прафесароў і дацэнтаў. Не ўсім, праўда, гэта ўдалося. Што ж да выкладчыкаў, то яны даволі цярпіма паставіліся да гэтага анкетавання. Але вынікі яго, трэба думаць, не ўсіх узрадавалі.

Больш шырокім і рэальным становіцца зараз і ўдзел студэнтаў у вырашэнні пытанняў факультэцкага жыцця. Створаны так званы студэнцкі дэканат, куды кожны курс выбраў сваіх прадстаўнікоў. Ён паўнамоцны разбіраць канфліктныя сітуацыі, размяркоўваць стыпендыі, прызначаць дадатковую матэрыяльную дапамогу (студэнты, безумоўна ж, лепш ведаюць, каму яна найбольш патрэбна), вырашаць тую ж праблему вольнага наведвання лекцый. Кіраўніцтва факультэта не можа цяпер прыняць рашэнне, не ўзгадніўшы яго са студэнцкім дэканатам.

Падобныя навацыі адбываюцца не толькі на журфаку. На некаторых іншых факультэтах універсітэта пайшлі нават далей. Студэнты механіка-матэматычнага, напрыклад, пераvялі свой інтэрнат на поўнае самакіраванне — усе пытанні тут вырашае выбарны савет.

Але самыя значныя перамены наперадзе. Справа ў тым, што нядаўна ўбачыў свет адзін цікавы дакумент — пастанова «Аб першарадных мерах па пашырэнню ўдзелу студэнтаў у кіраванні вышэйшымі навучальнымі ўстановамі». Яе прыняло Міністэрства вышэйшай і сярэдняй адукацыі СССР сумесна з прафсаюзамі і камсамолам. Якія правы дае студэнтам гэты дакумент? Па-першае, іх прадстаўнікі будуць прымаць удзел у выбарах рэктара і дэканаў, прысутнічаць на заліках, экзаменах, абаронах курсавых і дыпломных работ, уносіць прапановы па ўдасканаленню практыкі іх правядзення, а таксама ўдзельнічаць у рабоце камісій, якія размяркоўваюць выпускнікоў на працу. Думка студэнтаў будзе ўлічвацца пры атэстацыі і выбранні па конкурсу выкладчыкаў шляхам штогадовай ацэнкі студэнтамі якасці іх працы. Выбары старастаў груп 1 курсаў, заахвочванне і пакаранне студэнтаў, адбор у аспірантуру, размеркаванне стыпендый і надбавак да іх, размеркаванне месцаў у інтэрнатах — гэтыя і іншыя пытанні будуць цяпер вырашацца студэнтамі ці з іх удзелам.

Міхась ТАЛОЧКА,
студэнт факультэта журналістыкі Белдзяржуніверсітэта імя У. І. Леніна.

ПЕРЕСТРОЙКА И... ДЕФИЦИТ РЕАЛИЗМА В ВАШИНГТОНЕ

ПРОПАГАНДИСТСКИЙ ПОДКОП

Выступая в июне с. г. в Западном Берлине, президент Рональд Рейган среди прочего заявил о готовности США «сотрудничать с Востоком в деле утверждения подлинной гласности, ликвидации барьеров, разделяющих людей, в деле создания безопасного и свободного мира». Подобное желание можно только приветствовать. Однако что же считает президент необходимой предпосылкой сотрудничества и какой смысл вкладывает в такие понятия, как «подлинная гласность» или «свободный мир»?

Ответ на этот вопрос дает, на мой взгляд, другое, подготовленное в начале того же месяца, заявление президента США. Из него следует, что перемены в СССР будут приветствоваться в Вашингтоне лишь в том случае, если Советская страна станет «элементом экономики свободного мира» (т. е. превратится в капиталистическое государство). И еще: «за вступление в сообщество процветающих и производительных стран приходится платить не только экономическую цену, есть и политическая цена: уважение и поддержка идеалов и ценностей свободы» (т. е. чисто буржуазное понимание этих идеалов и ценностей).

Суждения американского президента — не более чем отражение концепции крайне правых советологических учреждений. Она гласит: любые серьезные соглашения с СССР, включая ограничения вооружений, возможны лишь после того, как Москва перейдет «от слов к делу». При этом процесс перестройки истолковывается в том смысле, что СССР якобы, «признав неэффективность» социализма как системы и «подав сигнал» о готовности от этой системы отказаться, должен теперь перейти к практическим шагам по приобщению к «сообществу свободных народов».

Интересно, что в западноберлинской речи президента уже в который раз вспоминалось давнее выражение Н. С. Хрущева «мы вас похороним». Никто на Западе, наверное, уже не помнит или не знает контекста, из которого вырвана эта цитата. На самом деле Н. С. Хрущев выражал уверенность в мирной победе социалистической альтернативы, переоценивая, как теперь это ясно, достижения своей страны и недооценивая возможности капитализма. Но в любом случае для советских людей очевидно: социализм может победить в мировом масштабе лишь силой примера (В. И. Ленин); в обстановке мирного соревнования двух систем каждый народ самостоятельно сделает свой выбор.

С критикой западноберлинской речи президента, обвинив его в «риторике», выступил бывший госсекретарь США Генри Киссинджер. По его убеждению, процессы, происходящие в СССР, это «реформы, а не жесты» (и на том спасибо!). Однако их цель все же состоит в том, чтобы сделать Советский Союз «сильным, а не демократическим». А поскольку с «сильным Советским Союзом, не изменившим своей внешней политики, будет труднее вести дело... все зависит от того, внесет ли он изменения в свою внешнюю политику, а не только во внутреннюю».

Итак, с одной стороны, условием нормальных отношений между двумя странами считают демонтаж социализма внутри страны, с другой — отказ от социалистической внешней политики. Это нельзя расценить иначе, как дефицит реализма в подходах к СССР. В наши дни для миллионов людей во всем мире становится все более очевидным: советская внешняя политика определяется политикой внутренней. Люди задумываются и над тем, что новое мышление, положенное советским руководством в основу решения и внутренних, и международных проблем, исходит из органического усвоения демократической, гуманистической философии, из учета самых различных мнений.

О позитивных изменениях в общественном сознании говорят, например, данные недавних опросов. По последним из них, приведенным шведской «Дагенс нюхетер», политику Советского Союза в области мира и разоружения в странах Западной Европы поддерживают 51 процент опрошенных, 32 процента против 11 процентов считают, что эта страна борется за мир активнее, чем США. Наконец, 66 процентов, принявших участие в опросе, против 16 процентов уверены, что в СССР действительно происходят позитивные перемены. Людей доброй воли такие данные не могут не радовать. Но кого-то они пугают. Рушится «образ врага», тезис о «советской военной угрозе», на которых десятилетия строилась вся политика НАТО во главе с США.

Перспектива оздоровления международной обстановки путает расчеты противников мира и социализма. Некоторые из них начинают отдавать себе отчет в том, что дела в СССР существенно меняются к лучшему, что потенциал социализма, накопленный за 70 лет, развертывается, и чем дальше, тем больше. Они не могут не сознавать, что именно благодаря перестройке в стране за два минувших года ежегодный прирост промышленного производства составил в среднем 4,4 процента, а сельского хозяйства — 3 процента; что в нынешнем году прирост капиталовложений на развитие социальной сферы оказался втрое выше, чем по народному хозяйству в целом.

Конечно, трудно найти убедительные аргументы против курса КПСС на перестройку. Поэтому-то определенные круги Запада организуют пропагандистский подкоп, пытаясь подбросить ложные цели и посеять сомнения у советских людей в осуществимости перемен.

Перестройка не означает никакого отхода от основ социализма. Напротив, все, что делается сейчас в СССР, имеет целью укрепить социализм, устранить преграды на пути его развития, добиться качественного состояния общества, когда в полной мере раскроются преимущества и возможности нового строя во всех сферах жизни.

Леонид ДОБРОХОТОВ,
кандидат исторических наук.
(АПН).

ГИПОТЕЗА СОВЕТСКОГО УЧЕНОГО

ТАЙНА «БЕРМУДСКОГО ТРЕУГОЛЬНИКА» ПРОЯСНЯЕТСЯ?

Теория, предложенная советским ученым кандидатом технических наук **Генрихом ТАЛАЛАЕВСКИМ**, похоже, способна объяснить многие странные явления, происходящие в районе «Бермудского треугольника». Хотя не все физики согласны с выводами этой теории.

НЕТ ДЫМА БЕЗ ОГНЯ...

«Бермудский бум», «мода», «легенды» — подобные слова не раз встречались в многочисленных публикациях, посвященных этой загадке. Между тем спорам о ней пошел уже пятый десяток лет — срок, пожалуй, чересчур почтенный для бума и моды. Что же касается легенд, то в 1945 году, когда впервые прозвучали слова «Бермудский треугольник», американским военным было не до них. Какие уж тут легенды, когда в районе Бермуд одновременно гибнут пять бомбардировщиков. Причем они умудряются сбиться с курса в прекрасную погоду и во главе с опытным командиром. К тому же никаких следов катастрофы обнаружить не удалось, и доклад официальной комиссии гласил, что «мы не можем даже приблизительно догадываться о происшедшем».

Когда к «треугольнику» присмотрелись повнимательнее, выяснилось, что с 1914 года здесь пропало без вести на кораблях и самолетах примерно две тысячи человек. Ежегодно тут исчезают без следа несколько судов, причем некоторые из них — в хорошую погоду и не подавая сигналов бедствия.

И вот уже много лет таинственные истории, которые время от времени случаются неподалеку от Бермудских островов, подогревают интерес к этому району океана. Проблемой занимаются на разных уровнях — от энтузиастов-любителей до солидных научных экспедиций. И выводы, конечно же, делают разные. Одни усматривают в «треугольнике» проявление чуть ли не мистических сил. Другие высказываются осторожнее: что-то есть, и это что-то надо изучать. Третьи сводят все дело к ошибкам навигаторов, недоразумениям...

За эти годы многие ученые побывали в районе «треугольника». Были там и специалисты Института океанологии Академии наук СССР, но никаких чудес не обнаружили. И все ж вернулись из экспедиции не с пустыми руками. В Саргассовом море они открыли интересное явление — зарождение в водной толще мощных вихревых образований типа атмосферного циклона. Диаметр их достигает двухсот километров.

СКАЧОК ГРАВИТАЦИИ ТОПИТ КОРАБЛИ

Генрих Талалаевский многие годы работал над проблемами гравитации и создал теорию, которая устанавливает разную природу поступательного и вращательного ускорения. Согласно расчетам Талалаевского, вращающееся тело теряет в весе, а при достижении некоторой критической скорости способно приобретать отрицательный вес. Опыты, свидетельствующие в пользу этого утверждения, известны довольно давно. Английский физик Э. Лейтуэйт, например, еще в 1975 году опубликовал результаты своих экспериментов. Установка с гироскопом, вращающимся с большой скоростью, становилась легче на 10 процентов. Однако теоретического объяснения этому факту Лейтуэйт не дал.

Подобные опыты проводились и в одном из московских научно-исследовательских институтов. Там потеря веса составила 14 процентов. Новая концепция помогла Талалаевскому объяснить природу смерчей, способных поднимать и переносить на большие расстояния людей, животных и даже целые дома. А открытие океанологами вихревых образований в океане привело исследователя к мысли разобраться в чудесах «треугольника» с позиций собственной теории.

— Давайте возьмем до сих пор не объясненный случай, о котором сообщил швейцарский еженедельник «Вельтвохе» (№ 41, 1975 год), — говорит Генрих Талалаевский. — В начале семидесятых годов в американском аэропорту Майами за 20 минут до посадки исчез с радарных экранов пассажирский авиалайнер компании «Нейшнл эрлайнз». Через 10 минут его обнаружили снова, и самолет благополучно совершил посадку. Ничего странного экипаж в полете не заметил — вот только все часы на борту отставали на 10 минут. Но накануне часы сверили, и никаких расхождений между землей и самолетом не было.

Если разбираться в этом с помощью эйнштейновской специальной теории относительности, то чтобы появилось такое различие во времени, самолет должен был лететь со скоростью, близкой к скорости света. На самом деле скорость была на несколько порядков ниже. Как видим, теория относительности тут не срабатывает.

— Можно сделать более простое предположение: с теорией все в порядке, а вот истории с часами могло и не быть...

— Отвергать, что называется, с порога все, что не согласуется с нашими нынешними представлениями о мире, — путь бесперспективный. Тогда нам придется объявить выдумкой немало аналогичных историй. Поэтому давайте на какое-то время допустим достоверность этого феномена и поищем ему рациональное объяснение.

Согласно уравнениям гравитации, следующим из предлагаемой мной теории, вращающееся тело в целом теряет в весе. В то же время в центре вращения его вес растет, причем тем больше, чем больше исходная масса вращающегося вещества. Именно это и происходит в районе Бермуд: там в центре больших океанских вихрей возникают гравитационные аномалии.

И вот если корабль попадет в центр вращения, то мощная гравитационная сила потянет его на дно. То же произойдет и с самолетом, как, возможно, и случилось в 1945 году с упомянутыми бомбардировщиками. Сильные глубинные течения довершают трагедию, унося обломки на сотни километров.

КОЕ-ЧТО ИЗ ФИЗИЧЕСКОГО СЦЕНАРИЯ

— А как в таком случае обстояли дела с пассажирским авиалайнером! Ведь он долетел благополучно.

— Чтобы на это ответить, давайте попробуем определить, какие силы действовали на самолет. В нашем распоряжении есть одна важная цифра: часы отстали на 10 минут. Воспользовавшись теорией, мы получим ответ, что при искривлении пространства, дающем такое замедление хода часов, полетная масса самолета должна была возрасти примерно вдвое. Как видим, эта прибавка оказалась для него преодолимой. Но если бы трасса прошла ближе к центру вращения, то возросшая гравитация могла привести к катастрофе. Аномалия объясняет и исчезновение самолета с экранов радаров: в искривленном пространстве сигнал мог отклониться и не вернуться в приемное устройство.

Надо заметить, что картина гравитационных аномалий в том районе сложна и объясняется не только вращением океанских масс, но и природой внутренних структур Земли. Американские астронавты, например, с помощью высокочастотного высотомера зафиксировали прогиб зеркала океана в районе «Бермудского треугольника» на 25 метров. Самого изменения гравитации они могли не обнаружить, так как для них оно сливается с гравитационным фоном земли. Кроме того, сила притяжения на высоте орбиты ослаблена. А вот для кораблей и самолетов, находящихся непосредственно в районе «треугольника», в случае аномалий механические системы навигационных приборов могут выходить из строя. Не повинуются магнитному полю Земли и отяжелевшие стрелки компасов, тем более что аномалии эти переменной интенсивности.

Такие низкочастотные гравитационные колебания могут стать причиной психических расстройств, из-за чего люди иногда покидают исправный корабль (такие случаи известны), и даже причиной их гибели.

— В литературе описываются случаи, когда в районе «треугольника» самолеты после выполнения задания приземлялись раньше положенного времени, словно летели с сильным попутным ветром. Но метеослужбы подобного ветра не регистрировали.

— Снова разгадку нужно искать в гравитационных аномалиях. Ведь схожий эффект давно известен. Например, так ведет себя ракета, пролетая мимо массивного тела — скажем, планеты. Возросшая гравитация, как пращей, разгоняет самолет, и он при том же расходе горючего летит с большой скоростью.

— Не раз высказывалось предположение, что «Бермудский треугольник» — не единственное место на земном шаре, где происходят такие случаи.

— Да, это так. Еще одно, например, расположено в районе между Гонконгом, Филиппинами и Тайванем. Здесь, в море Дьявола, тоже наблюдаются морские вихри.

Регистрация кораблей, пропавших без вести в «дьявольском треугольнике», ведется уже шесть столетий. Документы показывают, что сотни судов пропали в спокойные, безветренные дни. Обломков, как правило, не обнаруживают. Как видим, здесь много общего с Бермудами.

— Наверное, ни летчиков, ни моряков не устроит даже вполне естественное объяснение причин гибели их судов. Скорее всего, их больше интересует, как избежать таких катастроф.

— Над этим предстоит поработать специалистам. Могу лишь сказать, что суда должны быть способны выдерживать многократные перегрузки, а приборы —защищены от гравитационных помех. Неверно размещенный груз, например, в аномальном районе может просто разломить корабль пополам.

Евгений КРУШЕЛЬНИЦКИЙ.
(АПН).

МЕМАРЫЯЛЬНЫ КОМПЛЕКС НА МЕСЦЫ СПАЛЕНАЙ ВЁСКІ

«ПРЫСАК ТУТ НЕ СТЫНЕ»

У пачатку ліпеня па ўсёй Беларусі святкуюць чарговую гадавіну вызвалення ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў. (Як вядома, 3 ліпеня 1944 года быў вызвалены Мінск — сталіца рэспублікі). Людзі збіраюцца ля помнікаў і брацкіх магіл, прыносяць кветкі, слухаюць успаміны былых франтавікоў, партызан, падпольшчыкаў... Тое ж бывае і 9 Мая, у Дзень Перамогі. І не меншае людзей на гэтых сустрэчах, хоць год ад году радзеюць шэрагі ветэранаў. Прыходзяць іх дзеці, унукі, што нарадзіліся пад мірным небам. Пішу гэтыя радкі і ўспамінаю святкаванне 30-годдзя вызвалення Парыжа ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў, на якім давялося быць у якасці турыста. Ва ўсіх цырымоніях, урачыстасцях удзельнічалі пераважна людзі сталага веку, і я пацікавілася ў маладога француза, які падарожнічаў разам з намі: «Чаму так?» — «Гэта была **іх** вайна», — здзіўлена адказаў ён. А на савецкай зямлі вайна была **наша**. Вораг хацеў цалкам знішчыць наш грамадскі лад, нашу культуру, наш народ. Таму і супраціўленне было агульнанародным. І ахвяры, панесеныя ў барацьбе, аплакваюцца яшчэ і сёння, а мужнасць, нязломнасць людзей выклікаюць гордасць і служаць прыкладам для юных душ.

Памяць яднае пакаленні. Каб зразумець гэта, варта толькі трапіць на Беларусь у пачатку ліпеня або мая.

Сёлета я была ў вёсцы Літавец Дзяржынскага раёна. Дакладней сказаць: на месцы, дзе была вёска... Яна з тых, што пазначаны ў Хатынскім мемарыяле: спаленых і неадроджаных. Але не забытых! 5 ліпеня тут адкрыўся мемарыяльны комплекс, узведзены стараннямі творчай моладзі рэспублікі на грамадскіх пачатках. Асноўнае было зроблена ў 1986 годзе, Міжнародным годзе міру.

Людзі ехалі на ўрачыстасць зблізку і здалёк, у машынах і аўтобусах былі нават немаўляты і амаль стогадовыя бабулі.

Утульнай і вясёлай успамінаюць вёску тыя, хто бачыў яе жывой. Адзіная вуліца пачыналася ад лесу і заканчвалася ў ім. З аднаго боку за хатамі рассцілалася поле, з другога — сенажаць. 14 студзеня 1943 года карнікі спалілі Літавец разам з жыхарамі, большая частка іх — дзеці.

Іду ўтравянелай вуліцай. Месца кожнай з 42 хат па абрысу фундамента абсаджана дэкаратыўным кустоўем, бетонныя блокі імітуюць ганкі... Лёгка магу ўявіць сабе жыццё вяскоўцаў, іх штодзённы клопат пра жыта, сена, грыбы ці ягады. А вось пажар, 42 вогнішчы ўявіць не магу...

Калі па наваколлі разнеслася вестка, што фашысты спалілі Літавец, з партызанскіх атрадаў і навакольных вёсак сюды а[...]ожна прабіраліся люд[...]тавацъ не было каго, дык хоць пахаваць чалавечыя астанкі імкнуліся. Проста на котлішчы, завязаўшы ў посцілку. Да могілак далёк[...]ы і немцы могуць наля[...]. Пасля вайны на многіх магілах з'явіліся сціплыя помнікі. Чытаеш лаканічныя надпісы на іх, і слёзы самі цякуць. Фёдар Колас згарэў разам з жонкай, дзвюма дочкамі і двума ўнукамі, загінуў падчас вайны і яго сын. Рыгор Караневіч меў у хаце шасцярых. Застаўся жывым толькі Аляксандр, якога не было ў той страшны дзень дома. Жыве ў Ленінградзе генерал-лейтэнант у адстаўцы Віктар Талстой, усе родныя якога навечна тут, на родным падворку.

Бацькі Марыі Матуз выехалі з вёскі ў 1934 годзе, ёй было тады гадоў сем. Калі-нікалі яна наязджала сюды да дзеда з бабай. Цяпер сама бабуля, прывезла ў Літавец унучак і 90-гадовую маці. Жанчыны знайшлі месца сваёй колішняй сядзібы, успомнілі суседзяў. Вось там, насупраць, жыў Павел Колас. Яго сын Уладзімір, хлопчык гадоў трынаццаці, здолеў схавацца ў склепе, амаль без адзення і абутку па снезе дабраўся да людзей. (Да бліжэйшай вёскі тут кіламетраў сем!) Прытулілі яго, вывучылі. Цяпер працуе ён у Свярдлоўску, падчас адпачынку абавязкова наведвае бацькаўшчыну.

196 чалавек, у асноўным старыя, жанчыны, дзеці, сталі ахвярамі карнікаў у Літаўцы. І манументальны рэльеф, зроблены Святланай Гарбуновай, узнаўляе як бы ўбачанае праз акно апошняе імгненне спакойнага, звычайнага жыцця вяскоўцаў. Дзед пляце кош. Малое робіць першыя крокі, і маці радуецца гэтаму. А большыя дзеці цікуюць за ўсім з печы... Невялікі, «чалавечы» памер твора, рэалістычна пададзеныя вобразы спрыяюць аргнічнаму ўваходжанню помніка ў асяроддзе. Хоць бронза і граніт на фоне жытнёвага поля, бяроз выклікаюць у душы нейкую трывогу, быццам перасцерагаюць кожнага: будзь пільны, беражы мір.

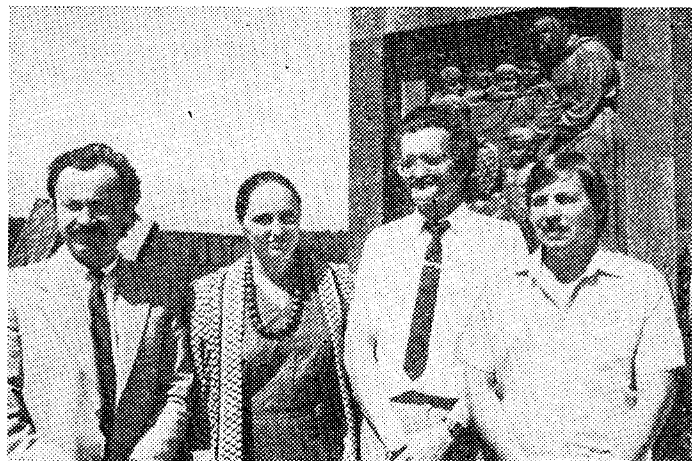

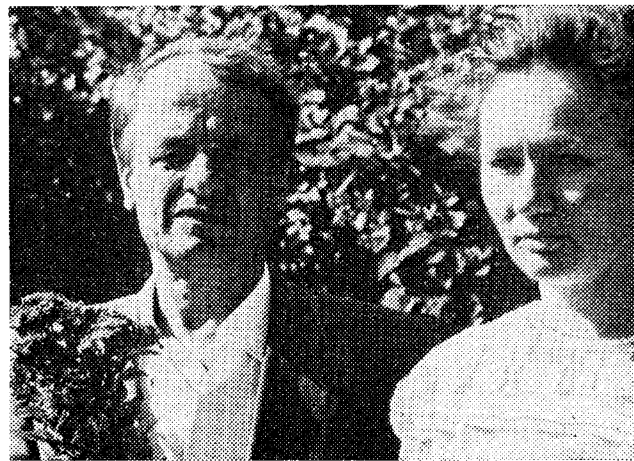
Калі падчас урачыстага адкрыцця з помніка знялі пакрывала і пачалося ўскладанне кветак, над натоўпам раптам узвіўся пранізлівы жаночы голас: «А мае вы родненькія!..» Жанчына галасіла як над нябожчыкам, як адвеку выказвалі ў беларускіх вёсках гора [...]дчай з прычыны смер[...] [...]арагога і блізкага чалавека. Разгубіліся арганізатары сустрэчы, сцішыўся натоўп: на такую адкрытасць эмоцый ніхто не разлічваў. Павільгатнелі вочы ў му[...]н, насоўкі ў жанчын [...]ужо мокрыя. Значыць, людзі прынялі работу аўтарскага калектыву, значыць, мастачка дакладна і пераканаўча выявіла ў творы агульны боль, незагойную рану народнай памяці.

Ні жудасць не астудзіць,
ні мароз
Зямлю, дзе крык жывы
травой прарос.
Агонь у напаміне,
ва ўспаміне,
Прыдзі адчуць, што
прысак тут не стыне.

Гэтыя радкі Рыгора Барадуліна — на сімвалічнай сцяне ў спаленай фашыстамі вёсцы Літавец.

Валянціна ТРЫГУБОВІЧ.

НА ЗДЫМКАХ: помнік на месцы спаленай вёскі Літавец; у час адкрыцця помніка; творчая група: скульптар **С. ГАРБУНОВА**, архітэктар **В. ЯЎСЕЕЎ**, архітэктар - канструктар **В. ЗДАСЮК**, мастацтвазнавец **У. ПРАКАПЦОЎ**; **А. КАРАНЕВІЧ** (былы жыхар вёскі Літавец) з дачкой.

Фота В. САСНОЎСКАГА.

ЗНІКАЮЦЬ «БЕЛЫЯ ПЛЯМЫ»

БЕЗ СЕНСАЦЫЙ

Знікненне «белых плям» — характэрная рыса перамен, якія адбываюцца сёння ў нашым літаратурным жыцці, — ідзе зараз па трох асноўных напрамках. Па-першае, усё больш увагі ўдзяляецца падзеям і фактам, якія да нядаўняга часу ў літаратуры практычна не асвятляліся, лічыліся «забароннымі зонамі». Напрыклад, у часопісе «Знамя» змешчаны раман Аляксандра Бека «Новае назначэнне». Вобраз героя рамана — сталінскага наркома Анісімава — надзвычай важны для правільнага разумення не такога аддаленага мінулага. Аўтар з рэдкай майстэрскай пераканаўчасцю паказвае, як сама абстаноўка таго часу, адданасць Сталіну скажалі асабістае сумленне, ламалі прыроду чалавека.

Анатоль Прыстаўкін у аповесці «Начавала тучка залатая», расказваючы аб цяжкім лёсе двух падлеткаў, закранае тэму насільнага перасялення са сваёй зямлі чачэнцаў і інгушаў. Віктар Астаф'еў піша ў «Сумным дэтэктыве» аб звычайнай маладзі, падзенні маралі. Чынгіз Айтматаў у рамане «Плаха» ўздымае складаныя пытанні быцця, акцэнтуе ўвагу на праблеме наркаманіі, паказвае, як зло можа перамагаць дабро, а хлусня — сумленнасць. Аб кан'юнктуршчыках у навуцы, аб ілжэвучоных — акадэміку Лысенку і яго прыхільніках пішуць Уладзімір Амлінскі і Уладзімір Дудзінцаў (аповесць «Апраўдана будзе кожная гадзіна...» і раман «Белае адзенне»). І не толькі пішуць, але і даследуюць паходжанне і сутнасць гэтай з'явы.

Па-другое, друкуюцца творы літаратараў, якія падвяргаліся рэпрэсіям у перыяд культу асобы Сталіна ці траплялі ў няміласць у наступныя перыяды. Гэта — Андрэй Платонаў, Ісаак Бабель, Восіп Мандэльштам, Ганна Ахматава, Марына Цвятаева, Міхаіл Булгакаў, Міхаіл Зошчанка... Часопіс «Дружба народов» публікуе «Калымскія сшыткі» Варлама Шаламава. «Новый мир» рыхтуецца да публікацыі «Доктара Жывага» Барыса Пастэрнака. Перабудова ўваскрашае і вяртае кнігі, здольныя адказаць сёння на многія пытанні, якія памагаюць змагацца з хлуснёй, крывадушшам, фальшам.

Па-трэцяе, публікуюцца творы пісьменнікаў, якія па тых ці іншых прычынах апынуліся пасля рэвалюцыі ў эміграцыі. Гэта Уладзімір Набокаў, Георгій Іваноў, Вячаслаў Іваноў, Ігар Севяранін... Яшчэ нядаўна падобныя публікацыі былі б успрыняты як сенсацыя. Сёння яны ўжо нікога не здзіўляюць. Усё лагічна. Аднаўляецца справядлівасць. Рускія літаратары, якія маюць права называцца пісьменнікамі, выдаюцца ў сябе на радзіме.

Перабудова ў літаратуры і звязанае з ёю знікненне «белых плям» — гэта аднаўленне і далейшае развіццё ленінскіх ідэй, сацыялістычных норм жыцця.

Уладзімір Ільіч Ленін, напрыклад, не прымаў чванства і сектанцтва ў літаратуры, спробы ператварыць прынцыпы партыйнасці ў зброю прапрацоўкі пісьменнікаў, націску на іх. Ён умеў знаходзіць у творах літаратуры карыснае, нават калі яны пісаліся з чужых яму пазіцый. Так, у 1921 годзе ён надрукаваў у «Праўдзе» рэцэнзію на кнігу пісьменніка-эмігранта Аркадзя Аверчанкі «Тузін нажоў у спіну рэвалюцыі». Крытыкуючы аўтара, Ленін разам з тым падкрэсліваў таленавітасць кнігі і рэкамендаваў некаторыя апавяданні надрукаваць.

Сённяшняя перабудова базіруецца на ленінскіх традыцыях і давер'і да народа. «Белыя плямы» пакуль яшчэ застаюцца. Але яны знікаюць адна за адной.

Гаўрыіл ПЕТРАСЯН.

РЭПАРТАЖ З АБАРОНЫ ДЫПЛОМАЎ У ТЭАТРАЛЬНА-МАСТАЦКІМ ІНСТЫТУЦЕ

НА ПАРОЗЕ ТВОРЧАЙ ДАРОГІ

Сёння тут горача і ў прамым, і ў пераносным сэнсе. Чэрвеньскае сонца пячэ і праз шкло. Яно не лічыцца з тым, што ў выпускнікоў мастацкага факультэта ідзе абарона дыпломаў. Бялюткія кашулі, строгія, урачыстыя твары. Чымсьці гэтыя хлопцы нагадваюць цяпер жаніхоў у шлюбны дзень.

Прабіцца на зручнае месца, каб добра чуць, што гавораць члены дзяржаўнай камісіі і рэцэнзенты, даволі цяжка. У вялікай зале поўна людзей: студэнты, педагогі, мастакі, мастацтвазнаўцы і проста аматары мастацтва. Падзея гэта наогул не надзвычайная — штогод тут абараняюць дыпломы некалькі дзесяткаў мастакоў. Але тым не менш — падзея, пункт адліку ў біяграфіі кожнага з іх. А для журналіста вельмі зручны момант, каб зазірнуць у будучыню, адчуць і зразумець, што прынясе ў наша мастацтва маладое папаўненне.

ЗНАЁМСТВА ПЕРШАЕ

Аляксандр МАЛАШЭНКАЎ нарадзіўся ў вёсцы Браніслаў на Гомельшчыне. Скончыў Абрамцаўскае мастацка-прамысловае вучылішча, паступіў у Беларускі дзяржаўны тэатральна-мастацкі інстытут (БДТМІ), пачынаў вучыцца на аддзяленні прамысловай эстэтыкі, потым перайшоў на аддзяленне жывапісу. Яго дыпломная работа — жывапісныя партрэты сучаснікаў.

Прадстаўляючы дзяржаўнай камісіі А. Малашэнкава, заслужаны дзеяч мастацтва БССР прафесар В. Грамыка звярнуў увагу на даволі складаны і няроўны шлях гэтага студэнта да абранай прафесіі. Сапраўды, дарога даўжынёю ў 13 гадоў пралягла ад паступлення да сканчэння вну. Таму і па ўзросту Аляксандр старэйшы за іншых студэнтаў.

— Я заўсёды быў максімалістам, — каменціруе факты сваёй біяграфіі А. Малашэнкаў. — Прыходзіў да ісціны метадам спроб і ўласных памылак. Вучыўся на дызайне. Не скончыў — пайшоў, бо зразумеў, што гэта не маё. Тры гады працаваў, многа маляваў, думаў. Зноў прыйшоў у інстытут — цяпер ужо на жывапіс. Павінен быў скончыць курс летась. Але па сямейных абставінах пакінуў Мінск, паехаў у Калінкавічы, дзе на працягу года працаваў самастойна над дыпломнай работай.

Работа гэта, трэба адзначыць, заслужыла самыя добрыя водгукі рэцэнзентаў. Што ж яна сабой уяўляе? Хто стаў героямі студэнцкіх палотнаў?

— Мае землякі — гамяльчане,—расказвае Аляксандр. — Яны людзі не майго пакалення. Напрыклад, Яўген Славінскі — удзельнік мінулай вайны, мае ўзнагароды, працуе дырэктарам музея чэхаславацка-савецкай дружбы ў Мазыры. Па духу ён грамадскі чалавек. Мікалай Драбніца — селянін; партызаніў. Стальярнічае, займаецца разьбой. Майстар, якіх пашукаць. Скупы на словы, суровы на выгляд. Трэці, Фёдар Усаты — таксама тыповы ў нас чалавек. Выдатны арганізатар, выканаўца. Наогул, усе мае героі — паважаныя, прыстойныя людзі, але вельмі розныя. Для мяне яны, як і кожны чалавек, — загадка. Я ставіў мэтай паказаць унутраны свет гэтых людзей, іх сутнасць, а праз іх — час, у якім жывуць.

Аляксандр Малашэнкаў, атрымаўшы прафесіянальную адукацыю мастака, збіраецца вярнуцца на Гомельшчыну. Свой далейшы шлях ён бачыць не ўсланым ружамі і поўным перамог. Адчувае, што наперадзе шмат праблем і выпрабаванняў на стойкасць і вернасць абранай прафесіі. Думае, што будзе працаваць у Гомельскім аддзяленні Мастацкага фонду БССР. «Я адчуваю ў сабе сілы, жаданне працаваць, хачу быць заўважаны і зразуметы гледачом», — кажа Аляксандр. Па сутнасці, малады мастак мае неабмежаваныя магчымасці, каб праявіць сябе. Галоўнае, як ён разумее, каб слова яго было праўдзівым, сумленным, шчырым — патрэбным людзям.

ЗНАЁМСТВА ДРУГОЕ

Васіль БАРАНАЎ родам з Гомельшчыны. Скончыў Мінскае мастацкае вучылішча, у 1981 годзе паступіў у БДТМІ на аддзяленне графікі. 28 гадоў. Яго дыпломная работа, ацэненая камісіяй на выдатна, серыя афортаў «Узоры зямлі маёй».

З рэцэнзіі на дыпломную работу В. Баранава:

«Дыпломная работа Васіля Баранава ўяўляецца мне, — піша В. Трыгубовіч, — новым словам у сучаснай беларускай графіцы. Гэтыя аркушы зрабілі б гонар любому масцітаму аўтару. Яны — праява новага мыслення, новага выяўлення такой традыцыйнай для кожнага мастацтва тэмы, як «Мой родны кут, як ты мне мілы!..» Вызначальнай для гэтага новага мыслення я б назвала інтэлектуальнасць.

...У аркушах В. Баранава жыве душа таленавітага, чыстага і шчырага чалавека, яго глыбокая любоў да роднай зямлі, тут адчуваецца шырыня, касмічны палёт яго думак і пакутлівыя пошукі ісціны, імкненне да хараства, гармоніі і выразнае ўсведамленне драматызму жыцця.

Работы поліфанічныя, яны выразна нацыянальныя, іх карані ў беларускай гісторыі, прыродзе, традыцыях, і адначасова яны сусветныя, агульначалавечыя, як пошукі ісціны, ідэалу, сэнсу чалавечага жыцця».

Рослы, хударлявы, у сучаснай моднай куртцы, з упэўненымі рухамі, Васіль Баранаў мала чым нагадвае вясковага хлопца. Хіба што толькі сваёй настальгіяй па зямлі, яе пахах, колішняму ўкладу жыцця сваіх продкаў, што спрадвеку жылі на Браншчыне і Гомельшчыне. Дзесяць гадоў — столькі ён вучыцца ў Мінску — ужо гараджанін і Васіль.

— З будучыняй у мяне пакуль няпэўнасць, — тлумачыць Васіль. — Атрымаўшы дыплом, я маю намер паехаць на гадок у вёску, скажам, у Ельню, дзе зараз жывуць матчыны сваякі. Хочацца неяк адасобіцца ад гарадской мітусні, проста паназіраць прыроду, розныя яе станы, тоны і паўтоны. Гэта неабходна для таго, каб у[illegible] за працу. Маё крэда, эстэтычная а[illegible]ва: «Я — на зямлі!». Таму павінен добра ведаць яе і ўсё, што адбываецца тут. Адбываецца ж, мы ведаем, не вельмі прыемнае: дзе-нідзе паціху вымірае вёска, няма каму апрацоўваць зямлю, [illegible] моладзь паехала ў горад. Гэта мой [illegible]ь, мой, як вы кажаце, сацыяльны матыў, які трывожыць, накручвае настрой.

Супраць чаго я ў мастацтве? Супраць параднасці, глянцу. Многа часу аддаю фармальным пошукам.

ЗНАЁМСТВА ТРЭЦЯЕ

Валерый ЯНУШКЕВІЧ родам з Ракава, што пад Мінскам. 24 гады. З трэцяга курса ўдзельнічае ў рэспубліканскіх і ўсесаюзных выстаўках. Яго дыпломная работа — скульптурны помнік Адаму Міцкевічу.

Дарэчы, гэты помнік у будучым годзе, да 190-годдзя з дня нараджэння вялікага паэта, будзе ўстаноўлены на замчышчы каля кургана ў старажытным Навагрудку. Выкананы ў натуральным памеры помнік узвышаецца пад столь інстытуцкай майстэрні. Ім можна захапляцца. Маладым скульптарам створаны велічны і зямны адначасова вобраз генія і чалавека. Вось такая ўдача на самым пачатку творчага шляху. Як кажуць, няма пра што спрачацца: студэнцкая работа выканана на высокім прафесійным узроўні.

А як адчувае сябе ў гэтай сітуацыі аўтар скульптуры Валерый Янушкевіч?

— Хваляванні цяпер усе прайшлі. Трэба дбаць пра будучыню. Асабіста я надумаўся прадоўжыць адукацыю ў аспірантуры. Думаю, што гэта будзе плённы ў творчых адносінах перыяд. Маю намер зрабіць серыю помнікаў выдатным дзеячам беларускай гісторыі і культуры. Скульптарам цяпер вельмі цяжка. Мінск амаль страціў сваё былое гістарычнае аблічча, і ў аднастайнае сучаснае урбанізаванае асяроддзе з цяжкасцю можа ўпісацца нейкі помнік. Зрабіць гэта магчыма толькі ў спецыяльна створаных зонах адпачынку, парках. А галоўнае — не спыняцца, не задавальняцца ўжо зробленым, а ўвесь час думаць, як многа ў нас наперадзе спраў.

Страсным маналогам маладога скульптара можна было б і закончыць гэты рэпартаж. Хочацца толькі дадаць, што ў вельмі цікавы, няпросты час выходзяць у самастойнае жыццё сённяшнія выпускнікі — заўтрашнія мастакі. Дзяржава дала ім выдатную прафесійную падрыхтоўку, выхавала іх грамадзянамі і патрыётамі, падрыхтаваўшы тым самым да служэння інтарэсам народа.

Таццяна АНТОНАВА.

Добра ведаюць у Смаргоні і далёка за межамі Гродзеншчыны народны цымбальны аркестр раённага Дома культуры. Яму ўжо чатыры дзесяцігоддзі. У стварэнні гэтага самабытнага калектыву ў свой час прымалі актыўны ўдзел вядомыя беларускія знаўцы фальклорнага мастацтва Рыгор Шырма і Генадзь Цітовіч.

Цяпер, па праграме II Усесаюзнага фестывалю народнай творчасці, прысвечанага 70-годдзю Вялікага Кастрычніка, смаргонскія цымбалісты часта выступаюць з канцэртамі перад працаўнікамі палёў і ферм, прамысловых прадпрыемстваў вобласці.

НА ЗДЫМКУ: салістка аркестра Надзея АСТРОГА.

Фота А. НІКАЛАЕВА.

ЛІТАРАТАРЫ РЭСПУБЛІКІ Ў «ЭНЦЫКЛАПЕДЫІ ПІСЬМЕННІКАЎ СВЕТУ»

ПАЧЭСНЫ ПАСАД МІЖ НАРОДАМІ

У Браціславе ў выдавецтве «Obzor» выйшла (трэцім выданнем) «Энцыклапедыя пісьменнікаў свету» (складальнік Ян Юрачак). Гэта унікальнае выданне даведачнага плана, у якім пададзены біябібліяграфічныя звесткі аб 3 300 пісьменніках свету. Належна прадстаўлена ў ім і беларуская літаратура. Гартаючы старонкі з г[illegible]ам афармленай, багата ілюстра[illegible]ай кнігі, пераконваешся, што беларуская літаратура заняла свой «пачэсны пасад» сярод літаратур іншых народаў, што спраўдзіліся думкі і спадзяванні Купалы, Кол[illegible]а, Багдановіча бачыць яе на ў[illegible]ні развітых літаратур свету.

Творчасць сарака чатырох беларускіх пісьменнікаў прадстаўлена ў энцыклапедыі: Францыска Скарыны і Дуніна-Марцінкевіча, Ф. Багушэвіча і Цёткі, Я. Купалы і Я. Коласа, Ц. Гартнага і М. Гарэцкага, К. Крапівы і М. Лынькова, К. Чорнага і П. Броўкі, М. Танка і П. Панчанкі, І. Мележа і Я. Брыля, А. Куляшова і І. Шамякіна. Прычым у выданні знайшлося месца не толькі прызнаным класікам нашай літаратуры, але і тым пісьменнікам, якія ўнеслі значны ўклад у станаўленне беларускай савецкай літаратуры, як, напрыклад, У. Дубоўку і Я. Пушчу. Поўна і досыць шырока прадстаўлена сучасная беларуская літаратура: чытач атрымае кароткія даведкі пра творчасць М. Лужаніна, А. Кулакоўскага, А. Макаёнка, А. Пысіна, І. Навуменкі, А. Адамовіча, А. Вярцінскага, У. Караткевіча, Н. Гілевіча, П. Макаля, І. Пташнікава, В. Адамчыка, І. Чыгрынава, Р. Барадуліна, В. Казько, Я. Сіпакова, В. Зуёнка, А. Кудраўца, Д. Бічэль-Загнетавай. Калі мець на ўвазе колькасны фактар, дык для параўнання скажам, што ў гэтым выданні ўкраінская літаратура прадстаўлена 74 аўтарамі, кіргізская — 1, узбекская — 4, грузінская — 21, эстонская — 15, партугальская — 37, нарвежская — 48, фінская — 43, японская — 37. Такім чынам, колькасна наша літаратура сярод літаратур свету прадстаўлена дастойна. А калі ўлічыць, што былі ў яе гісторыі надзвычай неспрыяльныя перыяды развіцця, што яна вымушана была развівацца паскорана, даганяць іншыя нацыянальныя літаратуры за сціслыя адрэзкі часу, дык гэтыя яе поспехі тым больш важкія і значныя.

Рэдактарскі і аўтарскі калектыў «Энцыклапедыі пісьменнікаў свету» знайшоў самы аптымальны варыянт падачы фактычнага матэрыялу: у пачатку артыкулаў, пасля лаканічнай біяграфічнай даведкі, вызначаецца адметнасць і своеасаблівасць творчасці пісьменніка, акрэсліваецца яго індывідуальная манера пісьма. Як вось у гэтых канкрэтных выпадках

Так, пра Вячаслава Адамчыка сказана, што гэта «востры і ўдумлівы псіхолаг-аналітык, якога ў першую чаргу цікавяць крызісныя моманты чалавечай псіхікі».

Пра Петруся Броўку ў энцыклапедыі гаворыцца, што паэт пачынаў творчы шлях «камсамольскай лірыкай», а з канца 50-х гадоў яго паэзія цясней злучылася з дзяцінствам, домам, канкрэтным жыццём, пачала схіляцца да сталай рэфлексіі.

Высокую ацэнку атрымлівае ў энцыклапедыі творчасць Васіля Быкава, які на малой прасторы ўзмацняе дынаміку пазнання ўнутранага свету чалавека на вайне, Максіма Танка, лірыка якога імкнецца да ідэалу «людства» (чалавечнасці), Ніла Гілевіча — «грамадзянскага лірыка са схільнасцю да эпічнай апавядальнасці», Аляксея Пысіна — «цудоўнага інтымнага лірыка», які вызначыўся «мыслёвай сканцэнтраванасцю і драматычным яднаннем думкі і пачуцця», Івана Навуменкі, які «звярнуў на сябе ўвагу свежымі абразкамі жыцця свайго пакалення». Можна толькі пазайздросціць тым, хто працаваў над кнігай, іх уменню бачыць галоўнае і самае істотнае ў творчасці кожнага мастака і пісаць пра яе нестандартна, нештампавана, свежа і зацікаўлена.

Беларуская літаратура ў славацкай энцыклапедыі прадстаўлена грунтоўна і досыць шырока. У чытача складзецца ўражанне пра яе арыгінальнасць, высокую інтэлектуальнасць, тэматычную і стылявую разнастайнасць. Калі ж выказваць заўвагі крытычнага плану, дык яны маюць прыватны характар і не ўсе залежаць ад аўтараў і ўкладальніка. Так, напрыклад, заслугоўвалі кароткай характарыстыкі і Міхась Зарэцкі, і Платон Галавач, і Міхась Чарот — арганізатар і на працягу многіх гадоў ідэйны натхніцель «Маладняка», Ул. Галубок. Слабей іншых родаў літаратуры прадстаўлена беларуская савецкая драматургія: у энцыклапедыі мы не бачым прозвішчаў ні Алеся Петрашкевіча, ні Міколы Матукоўскага, ні Аляксея Дударава. Думаецца, што можна было шырэй прадставіць і старажытную беларускую літаратуру. Па невядомых прычынах няма ў кнізе артыкулаў пра Генадзя Бураўкіна, Міхася Стральцова, ды і некаторыя маладзейшыя пісьменнікі заслугоўваюць ганаровага права быць названымі ў энцыклапедычным выданні.

Славацкая «Энцыклапедыя пісьменнікаў свету» засведчыла, што беларуская літаратура перажывае такі перыяд свайго развіцця, калі надышоў час паказваць набыткі іншым народам свету, перадаваць ім назапашаныя каштоўнасці.

Мікола МІШЧАНЧУК.

НЕЗВЫЧАЙНАЕ СВЯТА

У адзін з выхадных дзён ліпеня ў мінскім парку імя Горкага адбылося незвычайнае, можна сказаць, унікальнае спартыўна-мастацкае свята. Яго падарылі мінчанам фестываль Індыі, які праходзіць зараз у Савецкім Саюзе.

Індыйскія спартсмены паказалі адну з самых старажытных народных гульняў — аццяпацця. Яе правілы надзвычай простыя: нападаючая каманда, якая складаецца з дзевяці чалавек, спрабуе перасячы як мага больш дарожак на пляцоўцы, а тая, што абараняецца, стараецца максімальна затрымаць атакуючых. Хто больш вынаходлівы і хуткі, той і выйграе. Немудрагелістая і другая гульня — кхо-кхо. Дзяўчаты лятаюць як матылькі, даганяючы адна адну. І публіка даволі хутка разабралася ў правілах. У спартыўную праграму ўваходзіць і малахамб — індыйская гімнастыка. Практыкаванні выконваюцца на слупе, намазаным алеем, і на канаце, пакрытым воскам.

Што ж датычыцца мукна і каларыпаяту, гэта гульні сапраўдных мужчын, дужых, спрытных і рашучых, тых, каго звычайна называюць байцамі і воінамі. Калі адгучала чарговая індыйская мелодыя, гаспадары, каб даць перадышку гасцям, вырашылі паказаць сваю ўдаласць. Асабліва спадабалася індыйскім спартсменам самба. Завяршылася свята зноў-такі эпізодам сімвалічным — разам з «Камарыкамі», танцавальным ансамблем з Наваполацка, пусціліся ў скокі госці.

У час знаходжання ў Мінску члены індыйскай спартыўнай дэлегацыі пазнаёміліся з горадам, наведалі памятныя мясціны беларускай сталіцы.
НА ЗДЫМКАХ: у час свята.

Фота Ю. ЗАХАРАВА.

АДНАЎЛЯЕЦЦА ЖАМЧУЖЫНА БЕЛАРУСКАГА ДОЙЛІДСТВА

БУДУЧЫНЯ СТАРОГА ЗАМКА

Мірскі замак—выдатны твор беларускага дойлідства. Лёс гэтага унікальнага помніка амаль 500 год цесна звязаны з гістарычнымі падзеямі ў жыцці беларускага народа.

Нягледзячы на тое, што работы па рэстаўрацыі замка яшчэ не скончаны, з яго будучым выглядам, інтэр'ерамі музеяў і іх экспазіцыямі можна пазнаёміцца ўжо сёння. У канцы мінулага года ў выдавецтве «Полымя» выйшла добра ілюстраваная брашура «Мірскі замак» аднаго з аўтараў праекта рэстаўрацыі і прыстасавання гэтага помніка для новых мэт архітэктара В. Калініна.

Скарыстаўшы гістарычныя, літаратурныя крыніцы, архіўныя дакументы, а таксама новыя даныя навуковых даследаванняў апошніх год, аўтар у папулярнай форме расказвае аб мінулым і будучыні замка.

Пабудаваны ў пачатку XVI стагоддзя, замак за сваю шматвяковую гісторыю неадназразова разбураўся і перабудоўваўся. Кожны раз яго аднаўлялі майстры новага пакалення і ў новым стылі. Але, нягледзячы на гэта, замак захаваў у асноўным свой першапачатковы выгляд. Яго сярэдневяковая архітэктура вызначаецца багаццем і пластычнасцю форм і дэталей. Разам з акружэннем (стара[illegible]ы парк, пасёлак, навакол[illegible] прырода) Мірскі замак складае адзіны архітэктурны ландшафтны гістарычны ансамбль.

У кастрычніку 1978 года Саветам Міністр[illegible]СССР была прынята пастано[illegible] аб рэстаўрацыі замка і будаўніцтве ў Міры мастацкага прафесійна-тэхнічнага вучылішча. Адраджэнне помніка вядзецца комплексна: рэстаўрыруецца цэлы шэраг гістарычных аб'ектаў — замак, сістэма абаронных валоў і бастыёнаў, «італьянскі сад» XVII стагоддзя, пейзажны парк, сажалка і капліца.

Сёння работы па аднаўленню жамчужыны беларускага дойлідства ідуць поўным ходам. Вядуць іх спецыяльныя навукова-рэстаўрацыйныя майстэрні Міністэрства культуры БССР. Актыўны ўдзел прымаюць таксама арганізацыі і прадпрыемствы шэрагу міністэрстваў і ведамстваў рэспублікі.

Тут будуць размешчаны музей рэстаўрацыі замка, канферэнц-зала, магазіны сувеніраў, летняе кафэ і музей палацава-замкавага быту Беларусі XVI—XIX стагоддзяў.

У музеі рэстаўрацыі будуць экспанавацца археалагічныя знаходкі, старадаўнія гравюры, фатаграфіі, праекты і макеты замка, якія характарызуюць перыяды яго гісторыі. Канферэнц-зала з кінаўстаноўкай разлічана як для заняткаў навучэнцаў мастацкага прафтэхвучылішча, так і для правядзення розных семінараў і канферэнцый.

У музеі палацава-замкавага быту можна будзе пазнаёміцца з фрагментамі інтэр'ераў палацаў і замкаў Беларусі, з прадметамі ўнутранага ўбрання XVI—XIX стагоддзяў. Асабліва месца тут зоймуць арыгіналы ці копіі вырабаў мясцовых майстроў XVIII стагоддзя. Некаторыя экземпляры гэтых вырабаў можна ўбачыць цяпер у музеях Беларусі, Дзяржаўным Эрмітажы, Траццякоўскай галерэі і іншых музеях нашай краіны.

Пасля завяршэння комплексу рэстаўрацыйных работ у замку, адкрыцця апісаных вышэй музеяў наведвальнікі змогуць азнаёміцца не толькі з іх экспазіцыямі, але і з тэхналогіяй гістарычных мастацкіх рамёстваў, з узорамі вырабаў саміх на[illegible]цаў прафтэхвучылішча. Ас[illegible]вае значэнне для папулярызацыі і адраджэння мастацкага рамяства, вяртання да новага жыцця помнікаў гісторыі і культуры будзе мець таксам[illegible]рганізацыя і правядзенне [illegible]святаў адроджаных рамёс[illegible]ў з вясёлымі кірмашамі, паказам цікавых работ і продажам памятных сувеніраў, выкананых рукамі навучэнцаў і прафесіяналаў. Тут жа будуць праходзіць і тэатралізаваныя прадстаўленні.

Па праектнаму рашэнню рэстаўратараў у фінале свята мяркуецца ўрачыстае ўручэнне выпускнікам вучылішча Знака майстэрства — своеасаблівай эстафеты стваральнікаў Мірскага замка. Гэты знак-пячатка выяўлены на сценах замкавых вежаў. Яго ставілі першабудаўнікі замка, для якіх ён быў сімвалам высокага прафесійнага майстэрства, гонару, эмблемай цэлай дынастыі ўмельцаў. Цяпер гэты знак стане сімвалам адраджэння Мірскага замка.

А. ЯРОХІН.

РОДНАЕ-БЛІЗКАЕ

КАЛЮЧЫ КЛУБОЧАК

Завітаў я аднойчы да брата ў госці. Ведаючы маю цікавасць да прыроды, той адразу паведаміў:

— Тут у нас, пад падлогай спальні, вожыкі пасяліліся. Днём сядзяць ціха, а з вечара такі тупат падымаюць! І па двары ўсё бегаюць. Спаць не даюць. Яно, вядома, можна было б іх адтуль выкашкаць, ды не магу. Дзеці цяпер у іх малыя. Шкада. А мы — пацерпім.

Ён на хвіліну змоўк, а затым дадаў:

— За імі і паназіраць можна. Яны тут побач бегаюць. Відаць усё.

На тым і вырашылі.

Як толькі сцямнела, я выйшаў паглядзець на жыццё і паляванне вожыкаў.

Тыя, відаць, учулі, што на двары нехта ёсць, сталіся, не высоўваюцца. Толькі чмыхаюць пад падлогай ды бліскаюць сваімі чорнымі вочкамі з-пад прызбы. Недзе там валтузіліся і малыя.

Святло яркай электрычнай лямпы бянтэжыла вожыкаў нядоўга. Нясмела высунуўся на вуліцу адзін, за ім — другі. Спярша яны бегалі за плотам, пад маладымі прысадамі. Затым усё часцей пачалі выглядваць на асветлены двор. Сюды з цемры зляцелася многа насякомых. Буйныя матылі, напэўна, і прыцягвалі ўвагу звяркоў. І яны не вытрымалі, затупалі ля калодзежа па ўтаптанай траве падвор'я.

Цікава назіраць за паляваннем вожыкаў. Зловіць ён некалькі жукоў ці матылёў і хуценька праступе да прызбы. Толькі з-пад іголак мільгаюць кароткія ножкі. Пакорміць сваіх малых і зноў — на двор.

Найбольш запомніліся два эпізоды таго вечара. Бегаў, бегаў вожык і раптам заціх у цяньку пад плотам. Хвіліну маўчыць, другую. Што там здарылася? Аж глянуў я на другі бок двара і ўсё ўцяміў. Ля бярэмя саломы мітусіліся палёўкі.

Тут і я затаіў дыханне. Вось каго намерыўся зловіць калючы паляўнічы. Не рухаліся мы хвілін з пяць. Вожык у цяню пад плотам, я — на ганку. І ён свайго дачакаўся. Адна палёўка неасцярожна прабегла міма калодзежа да яблыні. Толькі паласавацца смачнымі паданкамі ёй не давялося. Патрапіла на вячэру звяркам.

Другому вожыку пашчасціла злавіць жабу. Недзе з агарода скакала тая да невялічкай сажалкі, што серабрылася пад месяцам адразу за яблынямі. Так спяшалася і патрапіла прама ў вострыя зубкі вожыка.

На гэтым і закончыліся мае назіранні ў той вечар. Але цікавых выпадкаў з ёжыкамі ўспамінаецца нямала. Давялося аднойчы быць сведкаю, калі ля старога вываратня звярок вылавіў гадзюку. Бачыў, як спрабавала на лясной палянцы ўпаляваць вожыка ды абкалолася, засталася ні з чым зусім яшчэ маладая лісіца.

Сімпатычныя мне гэтыя звяркі. Падабаецца іх калючая непрыступнасць і даверлівасць, смеласць, уменне прыстасавацца да навакольнага асяроддзя, да чалавека.

Васіль ЖУШМА.

СПОРТ

Рэкордную колькасць удзельнікаў сабралі Сусветныя студэнцкія гульні ў Югаславіі. У Заграб прыехалі спартсмены са 125 краін. І таму, зразумела, не толькі стаць пераможцам ці прызёрам, але нават увайсці ў дзесятку мацнейшых — вялікі поспех. У гэтай сувязі хацелася б адзначыць выступленне савецкай гімнасткі Алены Шушуновай. Яна заваявала шэсць (!) залатых медалёў.

Удала выступаюць за зборную СССР і пасланцы Беларусі. Так, першае месца па «Універсіядзе-87» у кіданні молата заняў Ігар Астапковіч.

Пакуль у Югаславіі праходзілі студэнцкія Гульні, вялікая група спартсменаў рэспублікі вяла барацьбу за пуцёўкі на чэмпіянат свету, які пройдзе ў жніўні ў Рыме. Месца ў зборнай краіны забяспечылі сабе Кацярына Храмянкова і Алена Цухло (марафонскі бег), Алена Бялеўская (скачкі ў даўжыню), Ігар Казанаў (бег з бар'ерамі), Франц Касцюкевіч (спартыўная хадзьба) і іншыя.

Не часта радавалі нас беларускія спартсмены на буйных спаборніцтвах па тэхнічных відах спорту. І вось апошняя прыемная навіна. Ірына Баркоўская з Бабруйска стала чэмпіёнкай Еўропы па планернаму спорту ў класе 15-метровых мадэлей.

Сталі ўжо традыцыйнымі міжнародныя спаборніцтвы па сучаснаму пяцібор'ю сярод жанчын на прыз Дзяржтэлерадыё ў Мінску. Сёлета спрачаліся адзінаццаць каманд. Першае месца дасталося пяціборкам ПНР-2. А трэцяе — беларускім спартсменкам, якія абышлі зборныя ФРГ, СССР, Італіі, Венгрыі...

І ў асабістым заліку перамагла прадстаўніца другой каманды Польшчы Барбара Катоўска. Услед за ёю на п'едэстал гонару стала беларуская спартсменка Жанна Гарленка.

Амаль адначасова з турнірам па сучаснаму пяцібор'ю ў Мінску праходзіў першы чэмпіянат Савецкага Саюза па барацьбе дзюдо сярод жанчын. І тут беларускія спартсменкі не засталіся без узнагарод. Чэмпіёнскія тытулы дасталіся Вользе Кругалевіч і Ірыне Емяльянавай. Сярэбраны медаль у Людмілы Тарнагурскай, а бронзавы — у Галіны Міхаль.

Летні спартыўны сезон у самым разгары. І няма сумненняў, што яшчэ не раз парадуюць нас перамогамі прадстаўнікі Беларусі.

РЭДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:
МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва
Зак. 1090